

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

ILLUSTRERAD TIDNING

GRUNDLAGD AF

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

FRITHIOF HELLBERG

SONDAGEN DEN 13 OKTOBER 1918.

HUFVUDREDAKTÖR:
ERNST HÖGMAN.RED.-SEKRETERARE:
ELISABETH KREY-LANGE.

Masurenland — ett turistland efter kriget.

En idyll från de tusen kärren.

EN SVENSK, SOM RESER I MASUREN-land, har svårt att riktigt känna sig som främling i dessa hittills dock så bortglömda och undanskymda gränsfrakter därborta i sydliga Ostpreussen. Det är idel kända svenska landskapsbilder, som rullas upp, när man färdas på järnvägarna eller gör en biltur på de härliga chausséerna, som trots att arméer åtta gånger lågat fram öfver dem, äro en fröjd för en motorman. Sörmlands blåa sjöar och hvita björkar möta resenären hvart han kommer och susande furudungar breda sig kring de historiska slagfälten. Rågen vajar öfver åkrarna och potatistegarna ligga och sola sig precis som i hvilken svensk bygd som

helst. Det är då ej underligt, att de svenske krigsmän, som under vår korta storhetstid drogo fram i dessa nejder och skapade svenska generalguvernementet Preussen, här kände sig hemma, fast så långt borta från de röda stugorna uppe i Norden.

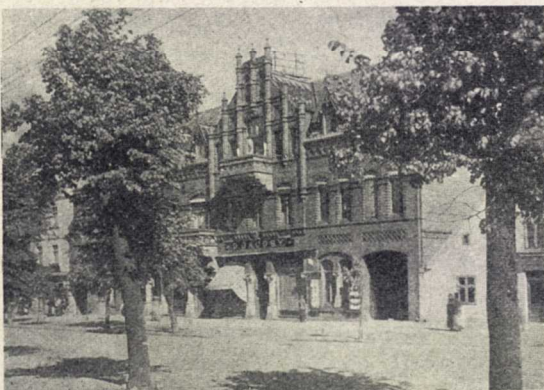
Det är alltså vackra trakter, till hvilka turistströmmen, när freden en gång hållit sitt intåg öfver Europa, skall flyta fram och det är väldiga händelser, som upprullats invid de många småstäderna och byarna mellan kärren och floderna. Vid Tannenbergs vann Hindenburg den seger mot Rysslands massor, som räddade Ostpreussen undan kosackernas vidare härjningar. "Här utkämpades",

säger Hermann Stegemann i sin utomordentliga Krigets Historia, "från den 24 till den 30 augusti det största förintelseslag, som krigshistorien hittills känner". Vid Masuriska sjöarna befäste han sedan med underlägsna trupper segern öfver den halfva miljon, som var på väg att rulla fram mot kejsarstaden vid Spree.

Turisterna skola söka sig till Tannenbergs och dröja i den lilla byns oansenliga skolhus, där Hindenburg arbetade under slaget. De skola fara till Hohenstein, staden som det tunga ryska artilleriet sköt i spillror i vanmäktigt raseri under Samsonows fåfänga genombrottsförsök mot den tunna muren af ost-

preussiska landtvärnsgubbar. Ett par kilometer därifrån speglar sig furorna i den tysta Plautziger See. I de fruktansvärda hålvägarna ner till stränderna hopträngdes i hopplös förvirring 30,000 ryssar, hvilkas äre-kära officerare i bitter förtviflan själfva satte pistolen för pannan. Knappa tre mil från Hohenstein ligger Neidenburg, fordom en idyllisk småstad på fem tusen invånare, som emellertid ryssarna brände ned. Endast det gamla röda tegelstötet, en gång i världen rest af Tyska Orden mot Österns horder, har trotsat förödelsen och höjer sina murar öfver ruinfälten. I närheten af byn Willenberg ligger jägmästarebostället Carolinenhof, där Samsonow, den stolta Narewarméns berömde förare, tog sitt eget lif, när han såg sina få undslupna batterier med hvinande piskor jaga öfver den räddande gränsen.

Djupt röd stannar vandraren inför krigargrafvarna, som i oändliga serier kanta landsvägarna, eller dröjer på hjältekyrkogårdarna på de platser, där striden var hefast.

Hindenburgs högkvarter i Lötzén under slaget vid Masuriska sjöarna.

Med mycken omsorg ha Tysklands bästa arkitekter gjort upp planer till dessa stämningfulla Heldenfriedhöfe, där tyskar och ryssar under enkla kors sofva sida vid sida. Vid Hohenstein lala massgrafvarna sitt stumma språk mot krigets ohyggligheter, och de vackra blommor, hvarmed kullarna äro öfversållade, kunna icke förtaga den gripande stämningen. Vid Sauden, Mörken, Waplit, Lahna, Frankenau, Soldau — porten till Po-

Från det nedbrända Lyck.

len — och på många andra platser utbreda sig soldatkyrkogårdarna, ömt vårdade af befolkningen. Vid sidan af en rysk general ligger på hjältekyrkogården vid Orlau 1,200

En allé af tusenåriga ekar.

tyska krigsmän — det var en gång Ostpreussiska Jägarbataljonen nr 1.

Men främlingarna skola också resa till

Inslerburg, där generalissimus Nikolai Nikolaiwitsch på "Dessauer Hof" drack den segerrike kosackhöfdingen Rennenkampf till, ovetande om den snara, som den okände tyske generalen von Hindenburg lade ut kring de masuriska kärren. Och de skola lyssna till den aldrig gamla legenden om källarmästarens på "Dessauer Hof" champagne, som räddade Tyskland.

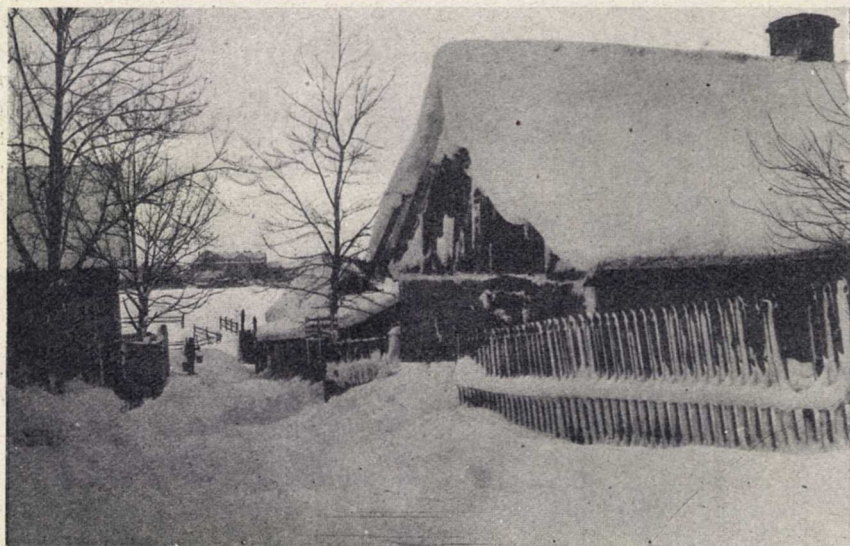
I Lötzén var i ett enkelt borgarhus med manufakturaffär i bottenvåningen Hindenburgs högkvarter, då under strömmande regn och rasande oväder hans trupper vunno bataljen vid Masuriska sjöarna. I närheten vid en bedårane barrskogskransad sjö ligger det lilla fästet Boyen, hvars tappre kommandant, befälhavaren öfver en handfull män, vägrade att kapitulera, fast Kondratjews bruna massor redan ringlade fram på alla vägar.

Det blir mycket mer än detta att se för turisterna där borta en gång och de behöfva ej vara rädda för kommunikationerna. Man tager det bekväma nattsnälltåget från Berlin

"De stilla vattnen."

och är efter tio timmar i Allenstein, den förnämsta staden, på hvars slott Kopernikus en gång i tiden residerade. Hotellen i de små orterna, som redan rest sig ur ruinerna, erbjuda en komfort, som förvånar. Befolkningen är enkel och vänlig och de gammaldags hotellvärdarna sälja souvenirer från striderna och pyssla med faderlig omsorg om en, när man vid en flaska Mosel eller ett glas öl ber dem berätta sina upplevelser för fyra år sedan. ERIK HAGBERG.

Vintern i Masurenland.

Nybyggd typisk bondgård i Masurenland.

Iduns byrå och expedition,
Mästersamuelsgatan 45 Stockholm.

Redaktionen: kl. 10—4. Expeditionen: kl. 9—5.
Riks 1646. Allm. 9803. Riks 1646. Allm. 6147.
Red. Högman: kl. 11—1. Annonsskont.: kl. 9—5.
Riks 8660. Allm. 402. Riks 1646. Allm. 6147.

Iduns prenumerationspris:

Upplaga B, med julnummer:	Upplaga A, utan julnummer:	Uppl. C, praktuppl., med juln:r:
Helt år ..... Kr. 10:50	Helt år ..... Kr. 10:—	Helt år ..... Kr. 14:—
1:a halfåret » 5:20	3 kvartal » 7:60	Half år ..... » 7:25
2:a halfåret » 5:80	Half år ..... » 5:20	Kvartal ..... » 3:75
4:e kvartalet » 3:25	Kvartal ..... » 3:25	Månad ..... » 1:35

Iduns annonspris:

Pr millimeter enkel spalt:
40 öre efter text. Utländska annonser: 45 öre eft. text, 50 öre å textsida, 20 % förhöjning för särskildt begärd plats. för särsk. begärd plats.

Människorna leker. Ur Sargits kärleksöden. Af Algot Ruhe.

JAG KOM FRÅN SKANSEN I BIL, HUFVUDSTUPA upp i gräddan hos Raouls. Hans grevinnan gick emot mig, öfverväldigande i sina draperier — den enda jag vet, hvars later räcker till att bära upp dräkter med så stora linjer, så mycken tyngd. Hon slukade bums hela lilla mig i sin gästfria famn. Mitt ansikte begrafdes i detta sjögröna sammet, prässades platt på en fläck strax ofvan om hennes mage. Det var som att stå på huvudet i djup bassäng, man såg ingenting på en evighet och tänkte: gud, att det finns kvinnor så små som jag, och så stora sen.

Hon ville naturligtvis höra om det varit lyckat på Sagaliden, hur biskopinnan tagit emot den gyllne hedersplåten, med kvinnliga rösträttsföreningens namn och tecken inristadt på, stor som en louisdor, minst.

— Så väl, att vi äntligen gjort något ordentligt, till tack för allt hvad hon offrat för saken... hvad hon offrat. Det var minsann på tiden. Vid sextio år har en karl, som det är något bevärd med, ingen bar fläck på bröstet — hvarför skulle inte en kvinna kunna bära en medalj, en verklig orden, instiftad för henne ensam? Å, söta Sargit, jag är så glad att du varit med och fått upplefva denna stund.

Jag bedyrade, att jag heller inte skulle haft något emot att höra den berömda ljusbbringaren från U. S. A. men inte kunnat klyfva mig, bekvämligen. Hon hviskade:

— Inte tror du, jag brydde mig om att gå på Vetenskapsakademien, där var folk nog ändå. Det är tillräckligt, bara Raoul säger att hon gjort något märkvärdigt fynd, för att jag ska ta fram mina salladskålar och skicka ut ett par 100-tal kort. Amerikanska idéer, hvad har jag med dem, idéer, det gör jag själf. Det var i alla fall bra att han inte åkte förbi vårt lilla land, så Raoul kunde få något att skriva om. Det roar också Hans-Emil att skåda snillen ibland. Men vi förtrampade, lilla Sargit, vi glömda, som ännu slåss för rösträtten, vi borde egentligen blygas att visa oss på lokaler, där det talas om frågorna och framtiden. Vi och samhället är egentligen på kant.

Jag föreslog att vi skulle komma öfverens om att anordna en strejk, vägra vår insats, tills männen lät beveka sig, då skulle de nog märka hvilken betydelse vi har. Hedersmedaljen, biskopinnans orden kom att göra godt, den visade att vi verkligen äro många i landet, fler än man trott.

Med en tallrik i näfven, som en slags siamesisk solfjäder, slungades jag in i stället hit och dit och klappades om och bugades för och kysstes på hand och trycktes till somligas bröst, däribland med stärkta veck som ref mig på kinden. Det fagnade mig att märka hur föga bortglömd jag blifvit bland alla dessa akademiker och statsråd, bankirer och krigsmän. Men af dem som inte tilltalade mig bara Sargit, sade knappast hälften fru Borgberg, de andra höll i med friherrinnan, som jag nu vill ha bort.

Rätt som det var stod jag inför Hans-Emil, vi som knappast råkats sen jag kom i eget bo. Det gick inte att smyga undan, men jag låtsade ingenting om. Han log en smula retfullt, med en min från kammarkorridoren, som om jag varit en vanlig osäker partivän. Jag ville ha läst i hans drag, att det äfven hos honom väcktes underliga minnen, då jag lät se mig ute första gången, lösgjord, ensam kvinna, som surrar för sig själf.

— Hur mår dina småflickor? — frågade han nästan ut i vädret.

— Jo tack, de mår väl ungefär som jag själf. När jag gick hemifrån läste de sina läxor.

Han granskade mig, han såg att jag var öfverspänd, jag menar ansträngd och plågad, det måste han ha sett, ty hans hjärtespröt är fina nog, de dra sig bara allt för fort ihop.

— Jag vill gärna komma en dag och se hur du fått det ordnat, Sargit, om du byggt något vackert omkring dig bland bergen på japanska ön.

Där kom tonen fram, den gamla fina tonen, som bragt mig i så många besvär. Det är dock hans skull i grunden, att jag gett mig ut i detta ovissa nya, idéella. Jag trodde, det var så han ville ha det. Jag hade fått för mig, att han inte tordes tala, inte vågade besluta, förrän jag blef riktigt ledig och lös. Det är krångligt ibland med fina karaktärer. Pytt, inte talade han... inte lät han mig få klarhet. Tänk om han förunnat mig något att svara på, den lilla enkla fråga jag väntat: nu vill jag försöka vara man åt dig en tid... vill du bli min?

Hvart skall jag ta vägen med all min nya frihet...

Folk sneglade på oss, inte många, men de få visste så mycket mer. Raoul märkte det och kom fram, hälsade lite frånvarande öfverlägset, han spelar ibland föreningsordförande, äfven som värd. Han frågade, om jag ville sjunga några af gamla grefvens saker efter supén, Lea Ritter fanns här som 'tonföljare', hon skulle spela för egen del också... Jag begriper, för att gästen från Amerika skulle förnimma hvad bysten i vrån betydde för en storman, släktens förste.

Jag tillhör dem, som inte gärna säger nej med detsamma, men bakom de ärliga ögonen blå var det någon som hviskade: aldrig sjunger jag inför så många människor ur skilda världar. Jag sa, vi fick se hur det lämpade sig, när Lea först spelat sitt.

Raoul såg belåten ut, om att allting går i lås, när han uppträder som introduktör för främmande andar. Vi ha inte många som skulle vågat trumma ihop en salong med så många namn kring denna eldstod, som vandrar omkring i Europa för att sprida ljus och sia om det paradiska jorden skall bli, sedan vi kommit oss för att använda miljarderna på att ordna det trefligt, i stället för som nu till onyttiga kanoner, ingen ändå kommer att bruka på allvar. Amerikanen gaf mig en s h a k e h a n d, och när Raoul lät honom veta att jag gått miste om profeteringen i Vetenskapsakademien, tog han mig afsides och bedyrade, att all nöd skulle försvinna från vår bildade världsdal, ifall vi bara orkade läsa hans böcker och ville prenumerera på tidskriften En lycklig värld, som utgår på sex, mer eller mindre lätt begripliga språk.

Jag undrade hur en sådan figur hade ordnat för sig därhemma och fick ur honom, att han egentligen var trädgårdsmästare nästans vid Stilla havets kust, hade hustru och många barn och en hop goda vänner, som alla hjälptes åt att göra trädgården fruktbarande och hålla hvarandra i godt humör eller, i mera högtidliga ordalag, förverkliga profetens drömmar om ett lyckligt lif. Det går visst förträffligt. Deras enda bekymmer tycks vara att profeten gett sig af till denna sidan jordklotet för att undervisa det gen-

störtiga Sverige i konsten att lefva utan bekymmer. Det blir nog ett drygt arbete. Vi ha nämligen för oss, vi svenskar, att människan lätt blir dålig, om hon inte har det svårt. Vi är rädda för att det skall komma för många till världen, om inte svältens och nödens mordänglar få sitt lystmäte. Vi tror att folk skall förfalla till lättja, ifall de inte tvingas stå i med hvad man kallar vår karga natur. Vi inbilla oss, att om man söker afhjälpa den ofrefnad som råder, skulle vi tvärt råka i en annan ofrefnad — ur askan i elden.

Jag frågade den vise hur lång tid han beräknat för väckelsen i Sverige. Han svarade lugnt, att han i morgon tänkte fara till Köpenhamn. Det var honom alldeles tillräckligt att ha fått göra bekantskap med ett par herrar, som lovat ta hand om hans böcker. Boken ensam gör ingen verkan, han själf utan boken vore blott ett irrbloss, som tändes och dör. Men när han själf fick lägga boken i någon ny apostels hand eller tala om sina planer såsom i afton inför en fulltalig sal, då var sadden utförd — allt öfrigt som kunde följa på detta berodde af jorden och solen och ortagårdsdrängarnas nit. Han ställde stora förhoppningar till Hans-Emil och Raoul.

Ja, Raoul... Jag vet knappst om han kan kallas ett snille, det blir man egentligen först sen bara minnet af ens gärning finnes kvar. Men han rymmer ämnen ditåt, så mycket är visst. Det är inte bara den högt upplindade halsduken, som sätter på honom denna sär-egna piff, det är hvarken skaldepännan eller dessa milda ögon, som innan man vet ordet af sprutar ut ett hejdlöst lynnes eld — det är något annat. Han är invigd, jag vet inte i hvad, jag anar inte hur djupt, men han rör sig bakom slöjan öfver världen, det förnimmes, jag vädrar det skarpt.

Medan vi ännu höll på med att läsa färf-skålarna pinglade Raoul i ett glas, och vi spände ögonen i reformatorn, som kröp in bakom en dörr. Han talar inte illa, Raoul, med en viss tandagnisslande kraft, som kanske skulle göra sig i stora salar, ifall han kunde förmås att beblanda sig med folk. Om han förintats lite mer i sin ungdom, skulle vi i honom haft en tändande föregångsman. Kanske han ställer till eldsvåda ändå... kanske går han ibland till ett Gethsemane och gråter.

Musiken böljade bort allt krus. Lea spelade upp grefvens präktiga högtidsmarsch och vi delade på oss, så att de mer ideellt anlagda tågade in i salongen, medan de förtäppade fick en vink om att det vankades rök och starka drycker någonstans i våningens innandömen. Själf satte jag mig midt i lilla soffan i kabinetet, så jag nätt och jämt kunde se en skymt af Leas hand när hon gick ned i basen. Det var en nyck, liksom ett lotteri, jag undrade hvem som skulle komma och sätta sig på någon af de tomma platserna vid min sida, eller på bägge två. Jag ville helst ha dit någon alldeles ny, o, kunde jag finna en man, som inte var sådan som alla dem jag kände. Jag var led och trött på de gamla, de påminde mej obehagligt om honom som jag öfvergifvit, om hela gifvas-tiden, detta skede af mitt lif, som jag visserligen icke kan utplåna, men som det nu står mig fritt att bryta med, om jag har kraft — och om jag får hjälp. Och så fick jag på ena sidan kusin Harald, som nu äntligen blifvit legationsråd, och till höger den sure kritikern doktor Salenius. Det var inga framlidsmän, för mig åtminstone. De hviskade

IDUNS KOKBOK

At
ELISABETH ÖSTMAN.

är den bästa kokbok för det svenska hemmet.

8:de upplagan nu utkommen.

Pris kr. 7: — inbunden.

Konstfliten

Förening för hemslöjd och Konsthandtverk.

Försäljningslokaler: Gamla Höskolan - - - Göteborg.

en massa strunt om sällskapel, som jag inte hörde på, jag bara gjorde miner för att låtsas ta del. Jag satt och bad om den helige andes utgjufelse, jag bönföll om kraft att rycka mig loss ur gamla banor och förnyas på något underbart sätt. Jag bad om pånyttfödelsens nåd, och att den människa jag varit skulle utplånas och dö, anden vakna, som jag känner bo inom mig, men som aldrig, aldrig lyckats bryta ut. — —

Då kom han. Han ställde sig vid dörrposten, lätt bakom Lea, som just dängde ned de sista kraftiga ackorden på marschen och omedelbart tog upp några stillsamma omskrifningar af våra folkvisemotiv. Jag har aldrig sett ett ansikte så slutet, så tryggt och behärskad, utan att därför verka kommenderande viljemänniska. Tvärtom var typen lyrisk, och när jag fick se hans underligt skimmerande ögon och läpparna röra sig som ville de kyssa, kyssa i oändlighet och le, då föll det mig in, han är som en diktbok i ett alltför gediget band med knäppen. Vi hade skrattat till ett slag i soffan och han tittade bort mot vårt håll, liksom störd där han stod fullkomligt försjunken, som om han lät henne spela endast för honom. Så ville jag gärna att någon skulle lyssna till min egen musik. De båda kavaljererna var helt upptagna af sin munterhet, det var som om jag suttit ensam. Den okände gaf mig en blick, fullkomligt oanständigt närgången, svepte öfver hela kroppen. Jag kände hur det sipprade varmt genom huden, jag rent af blef röd och såg ut i luften. Han behöll mig som ett slags tillskott, ett underlag för sitt musikaliska stämningssrus. Jag skrufvade upp flirten med mina herrar ett par grader, gamla knepet för att låtsas ha uppmärksamheten vändt åt annat håll och visa ansiktet i rörelse, ögon, tänder m. m. Jag lät honom kittlas af ett litet kvitter, jag skrattade högt, det hör med till den sortens komedi. Men snart lät jag det vara och ertappade mig plötsligt med att bara sitta och gapa, utan ett ord. Jag väntade på en ny och hänsynslös blick ur dessa bönfällande ögon, som skrämde mig med sitt flyktiga gäckeri. Den blicken ville jag möta fast, och jag gjorde det också.

Raoul kom in i rummet, nickade till oss och ställde sig hos den obekante, hviskade några ord. Då fick jag se hur hans läppar lekte bakom skägget och tänderna lyst, han rörde sina händer, spensliga, starka. Jag var färdig, förlorad. Jag reste mig yr och kände lefvande klart som om jag gick bort och böjde mig ned, grep hans händer och förde dem till mina läppar...

Jag tänkte: om nu min herre inte tycker lilla damen här på soffan tar sig alltför oinbjudande ut, då vet han hur det går till, när män vill bli bekant.

Jag gick helt enkelt fram och ställde mig vid den andra dörrposten och tittade in på de uppradade i salongen. Jag kände deras romaner nästan allihop, det var bara de tråkiga som inte hade någon historia, men det fanns ingen, ingen med ett öde som mitt. Hvem hade väl varit så nära det högsta, stått vid branten och frestat en man att ta ut steget för att se om vingarna bar, hvem hade hviskat som jag till Hans-Emil: våga språnget! Se hur världen förtvinar, se människorna lefver och vårda sig inte om hvarför, de förnöta sitt lif med att leka som kaniner i bur — blif ett helgon, en ropare, bygg upp genom ditt föredöme och din rikedom åt människorna en kyrka, som de våga tro på... Hvarför gjorde han icke detta?

Förmådde han icke vilja, eller var min egelse för svag?

I detsamma stod Hans-Emil emellan oss båda. Han kom brådskande och stannade tvärt, som om denna fläck i rummet varit hans mål. Han tyckte kanske inte om att se mig stå där som pendang till den andre. Det blef han som sade våra namn till hvarandra. Jaså, är det ni — sa jag, och såg för mig en rad tillar på böcker som jag knappast vet om jag läst. Han tillhör inte dem som man måste känna till. Det kan vara en svaghet, men kan också dölja vissa förljånster, som jag nog ska leta fram. Han frågade artig, om jag inte ville låta höra mig.

— Kunde det roa er?

— Jag har stått här och väntat på det.

Raoul behöfde inte ge mig någon vink. När Lea slutat gick jag fram till pianot och sjöng, länge och väl, frikostigare än vanligt. Han hade gått in i salongen och ställt sig inom synhåll. Det eggade mig, jag kände: på jorden finns ingen jag önskar upptaga, selselsätta som du... Du måste få reda på allt om mig och se mig in i djupet.

Hur skulle jag kunna visa mig bättre än genom min sång? Jag blef öfveröst, de klappade och bedyrade att de aldrig hört mig som i kväll. De började troppa af, och som vanligt när vi är ute samman kom Olly och frågade, om jag ville åka med henne. Jag skulle just till att svara, då jag hörde en dämpad, lockande röst:

— Då ni sjöng, kom jag att tänka på mycket, jag gärna ville säga, om jag får lof...

Och jag sa till Olly:

— Jag vet sannerligen inte hur det blir. Vi får nog fara hvar för sig i kväll.

Den lilla beskedliga människan såg snopen ut, men hon känner mina nycker, och vet att om jag inte har lust, hjälper böner ingenting. Jag fick stå där nere och låtsas jag väntade på bil, tills han kom. Vi slog följe, han svängde om hörnet in i parken, jag undrade hvar han ville föra mig. Luften var ljufilig, det började gry, mycket svagt, i en buske sjöng yrvakna fåglar. När vi kom ut genom parken mötte vi en bil, han hejdade den och stoppade in mig.

— Jag bor på japanska ön — sade jag, men han tycktes inte förstå.

I djupet var jag tacksam mot ödet, som så raskt och försynt bragt mig i denna vådliga belägenhet. Ingen kunde gärna beskylla mig för att ha ställt till det här på beräkning. Jag aktade mig noga att se hvar vi for, tills det stoppade tvärt, och jag ropade: hvar är vi?

— Se ut! — svarade han lugnt.

O, himmel, det höll på att gry öfver Djurgårdsviken, det flammade. Han tog mig om axlarna för att jag riktigt skulle böja mig fram och se.

— Vi går ut och spatsera — föreslog han. — Det vore för slött att sofva från detta.

Vi gick framåt vägen, han fick hålla min hand, luften var lite kylig, vi skyndade på. Och innan jag visste ordet af var vi framme vid Kärleksudden. Tyvärr fanns det ingen bänk. Jag längtade smått tillbaka till bilen, som stannat ett stycke därifrån. Vi hade suttit samman så skönt, och han hade berättat om sig själf, om sina böcker, ett och annat om sina planer, en smula om andra, alltsammans egentligen hämtat från skylffönstret, upplysningar han kunde ha gett hvem som helst. Jag börjar förstå, att han var en af de skenbart begripliga, dessa som bruka vidunderliga knep för att verka som om de

ingenting var. Det var en natur såsom klädd i många kimonos, som han öppnade kånhända en och en för att visa praktin innanför, men ytterst gick han klädd i en mode-dräkt af mycket undfallande snitt. Dit in, där silket och sinnebilderna gömdes, dit ville jag tränga. Där, på det innersta höljet ville jag trycka mina drag. Det blef allt rödare öfver Gärdet och fåglarna hvislade besatt. Öfver viken drog en kåre, som stötte till oss, så mina kjolar svällde. Jag lät ändarna af den florstunna långa duken fladdra ut som hvita fanor. Han såg på mig med syndig begärelse i ögonen, så jag blef rädd. Han böjde sig öfver mig och hviskade:

— Jag är otålig...

Det kom hastigt, tänkte jag, och undrade om han hade lång väg hem. Annars ville jag rusa till bilen och låta honom stå där. Det här blef för heft. Jag gick aldrig i bilen med honom igen. Förfärlig var mannen, och jag räddes för mina sinnen, de ha förr mer än en gång flammat upp kring en man, så han strålat som en oförgånglig gudabild... om en stund låg hela härligheten utbränd, en skyffel aska.

— Jag är otålig — otålig öfver hur tafalt och blygt den helige ande betar sig. Ha vi inte rätt, vi som säger: hela gycklet, allt besvär, blod och tårar, död, triumfer, allt, allt i världen är till för att skria: lefve anden... Och som en trashank, skabbig, eländig, blind och skamsen trefvar den sig fram... och gnolar: kommer jag inte i dag, så i morgon, eller nån annan dag. Andens garde, hvilket följe, hundsvotteradt, lösdrivare — se sanningen, strykrädd som en ertappad tjuf... rätten, ett allöje för gatans hopar... och som en förföljd veltvilling kryper det vackra och kärleken i gömme, piskad af snusförnuffets rottingar, instängd i något krypin för att svältas mjuk och frysas beskedlig. Härskarhufvudena, som bär den fyrfaldiga maktens tecken, kronan, kasken, tiaran och matadorens höga hatt... lyser öfver deras pannor utgjuten anda som eld? A, håll i mej! Men om jag så skall rista blodörn på mig själf, mitt hjärta vill jag visa de försoffade en gång, och skrämma dem så med mitt anskri, rysta dem så att de frågar: kånhända... ha vi kommit till jorden för att heliga varda.

En man som talat så... hade han sagt: kyss fällen å min öfverrock! — så sannt jag hade gjort det, knäböjande, tacksam. Han slog armen om min hals, pekade mot solen, vinkade lätt med handsken, som man gör till någon god vän som kommer hem med fåget från Södertelje, och med munnen tätt intill mitt öra — hvarför just så? — sa han med den naturligaste ton i världen:

— Det var allt flax jag fick tag i er, annars hade kvällen varit förstörd. Jag äter inte sallad, och på tårta blir man inte mätt, Chiantivin är mig för heft. Och så många uppsatta människor gör mig förlägen. De vill vara vänliga, men hvad ska de säga till mig som ingenting är, annat än att jag är jag... Kommendanten var stilfull, munter, sund och rörande, när han talar med mig om skönlitteratur, sånt skräp. Alltså fru Borgberg: ni har sjungit för mig i kväll, det satte mig i storstämning, gryningen hjälpte till, fåglarna gjorde sitt... men en som inte medverkat till att jag i morgon kommer att vakna värdigt, det är herrn från U. S. A. Folk som beräknar sin apostlagärning efter antalet tillryggalagda kilometer, nej vet ni hvad. De stora omhvälfningarna utgå från mycket små rum, från kyffen och dubletter.

Sänd Edra

Klädningar, Blusar, Kappor till Kemisk Tvättning eller Färgning, Gardiner, Möbelyger, Kuddar m. m. rengöras snabbt och omsorgsfullt hos
A.-B. C. O. Borgs söners Fabriker -:- LUND.

Pröfva

Tuppens Zephyr

och Ni köper ingen annan.

— Inte bor herr — jag hade i delsamma glömt hvad han hette — herr... i något kyffe? — frågade jag, rätt belåten med detta förslagna smicker.

— Vill ni se hur jag bor? — frågade han raskt.

— Förfärligt gärna... ni måste tro mig — jag stammade fram orden — jag är fullt ärlig: det har vederfarits mig en nåd i kväll. Jag höll på att tappa tron på det högsta, jag var så frött, människornas vanor upprörde mig inte ens mer, jag var nära den outplånliga synden. Då fick jag se er stå vid dörrposten...

Han nickade. Jag trodde, han begärde förklaring.

— Behöfver jag säga mer? — jag liksom liggde, blyg att tala ut.

— Jag förstår fullkomligt. Tror ni inte också jag kan läsa blixtsignalerna i en annans öga? Nu förstår vi hvarandra. Kom, låt oss åka hem.

Jag vacklade vid hans arm fram till landsvägen. Bilen hade vänt. Han lyfte mig in i detta flygande lilla rum... från hvilket en stor omhvälfning utgått. Han kastade ett ord till chauffören, klef in och smällde igen dörren. Vi var åter ensamma i en flygande bil. Hvad hade ej hänt sen vi saft där nyss! Han drog ned de gröna sidengardinerna för det oblyga dagsljuset och böjde sitt hufvud mot mitt bäfvande bröst. Han teg och blundade. Han trefvade efter min hand och lade sina fingrar som en ring omkring min handlof.

Saliga stunder, himmelska förväntan...

Bilen guppade så vi tumlade öfver hvarandra. Än for den öfver skenor och sten, än öfver asfalt eller makadam, så hörde jag den dåna som öfver en träbro... Jag kikade ut bakom gardinen. Jag häpnade. Vi susade öfver bron till den japanska ön, där jag hade mitt hem. Vi stånkade uppför backen, vi slingrade vägarna fram. Han teg, saft han och fänkete, han älskade kanske, han njöt...

Plötsligt stannade vagnen, dörren öppnades, framför min egen grind. Och i min moderliga fann låg profeten och sof.

Så varligt som en syster lutade jag hans slocknade hufvud mot vagnens mjuka hörn, smög kvick som en vessla ned för steget, vred om låset och bad chauffören åka hvarit han ville, in till stan.

Han hade fått adressen.

Mina yrvakna flickor låg i fönstret och grinade mot solen och hurrade till välkomst för sin lyckliga mor.

Fru Linda Öberg-Ruckman.

De klena barnens skola.

Den moderna skoltypen har trots allt tal om individualitet i uppfostran fått en viss uniformitet, som för samtliga barn medför vissa vådor. Uniformiteten betingas af de fordringar samhället ställer på de utexaminerade lärjungarna, hvilkas afgångsbetyg skall ge dem rättighet att söka sig in på vissa fastställda banor. För de klena barnen kan vår moderna skola, där af hänsyn till de friska, de som icke orka följa med måste offras, vara ett rent martyrium. Med tanke på deras behof har fru Linda Öberg-Ruckman inrättat sina förenklade skolkurser, som pågå sedan ett par år tillbaka. Där kunna barnen lämnas större frihet att taga tid för inhämtande af kunskaperna än i en skola och där kan deras arbete öfvervakas på ett mera personligt sätt än då de skola ingå som delar i en stor klass. I det följande har fru Ruckman framställt några af sina pedagogiska riktlinjer för arbetet.

MENINGEN MED ALL UPPFOSTRAN, vare sig den sker i hem eller skola, är naturligtvis att utrusta barnen med hvad de behöfva för att reda sig i lifvet, d. v. s. bibringa dem de nödvändiga lefnadsbegreppen och de kunskaper, som äro oundgängliga för en civiliserad människas existens öfverhufvud.

I detta antar jag målsmän och lärare instämma med mig.

Huru dessa nödvändiga begrepp böra bibringras, blir en annan fråga. Här skilja sig åsikterna. Min mening är alls icke att ingå i en vidlyftig utredning, i all synnerhet som jag endast intresserar mig för och följaktligen koncentrerat mig på ett slag af barn: de klena.

Icke s. k. efterblifna, utan sådana, som genom sjukdom, olyckshändelse eller kroppslig svaghet kommit på efterkälken och inte kunna hålla jämna steg med kamraterna. De behöfva därför inte alls vara obegåfvade, eller, som man ofta tror, ovilliga. De orka helt enkelt inte, och därmed punkt.

För denna kategori af barn är skolan en veritabel straffanstalt. En oafbruten serie underbetyg, privallektioner, ferieläsning, kvarsittande, till dess barnen få klart för sig, att allt hvad läsning heter är omöjligt, hoppöst och plågsamt. Att det ingenting tjänar till att försöka.

Känslan af oförmåga trycker dem, hämmar deras utveckling och frångager dem själföföroendet, utan hvilket vi just inte duga till mycket i denna värld.

Nu är min mening den, — och att den stöder sig på erfarenhet behöfver jag väl inte försäkra? — att man, genom att förenkla de vanliga skolkurserna, d. v. s. borttaga oväsentligheter, lyckas bibringa trötta och tröga små hjärnor fullt ut lika mycket kunskaper, som de friska erhålla i vanliga skolor. Hvad man inskränker i mångfald, vinner man i gedigenhet.

Vare det fjärran från mig att kritisera läroböcker sådana som d:r Grimbergs utomordentliga Svenska historia, Almkvists & Lagerstedts biologi i sin af läroverksrådet Adamson bearbetade form eller Heumanns rediga tyska läsebok och grammatik! Men för de klena barnens skull, för att de skola inhämta det nödvändigaste, måste jag uteslämma mycket, som i och för sig är fullt berättigadt; visst icke onödigt och ofta synnerligen intressant.

Historia, biologi och geografi lämpa sig bäst för förkortningar. Gäller blott för läraren att rätt bedöma, hvad som verkligen är väsentligt, d. v. s. bildar en länk i utvecklingen och alltså är nödvändigt för det allmänna sammanhanget.

Låt mig nu omtala, hur jag förfar t. ex. vid historieundervisningen!

När det gäller sådana framstående personligheter som Bjälbojarlen, Gustaf Vasa, Gustaf II Adolf, Karl XI och Gustaf III, hvilka alla i hög grad bidragit till sitt lands ut-

Interiörer från skolan.

F. V. O. SLÖJDAVDELNING

FRI FÖRSÄLJNING

i Norrlandsgatan 18

Hörnbutiken och åt gården 2 trappor.

Den 16 och 17 oktober 1918, kl. 10—5 e. m.

Alla över- och underkläder, husgerädsartiklar m. m. } dessa dagar utan kort.

Bismarcks äktenskap.

Belyst af hans bref till sin hustru.

veckling, blir det icke fråga om att förkorta — åtminstone ej i nämnvärd grad. Allt hos dem är af vikt. Från utrikespolitik och grundlagsförändringar till hvardagslivets enskildheter — klädedräkt, bostäder o. s. v. De äro typer för sin tids kultur och stå som fyrbåkar längs historiens (för små trötta hjärnor!) ofta mycket skumma och obekanta kust.

En del obetydligare personligheter och händelser däremot behandlas ganska lättvindigt. Skulle det barn, som för tillfället sysslar med deras historia, ha särskildt svårt för sig, kan det hända, att de helt och hållet utelämnas!

Men, invänder någon, äfven om det går an att förenkla de flesta svenska ämnen, kan man väl inte förfara på samma sätt med språk och matematik?

Ett språk lär man sig aldrig riktigt, förrän man lefvat i det land, där språket talas. Likväl måste man ju från skolan ha någon underbyggnad, och en nödvändig förutsättning därför är grammatik, läsebok, skrif- och talöfningar. Grammatik kan meddelas på mycket skilda sätt. Att belasta ett trött minne med pluralisändelser för substantiv o. d., som hvem som helst kan läsa innantill i ett någorlunda modernt lexikon, är enligt min åsikt fullkomligt onödigt. Däremot är det af största vikt att barnen kunna skilja på ordklasser och satsdelar. Eljest bli deras språkkunskaper tämligen sväfvande. Verbformer, komparationer o. d. måste de ha klara för sig, däremot icke alla små regler och kvistigheter, hvilka de i alla fall icke förstå att tillämpa.

Hvad matematik beträffar, följer jag samma princip: att se till det ändamålsenliga. Längd-, yt- och rymdmått, vikter, myntslag ha större praktisk betydelse än t. ex. allmänna bråk. En absolut säkerhet i de fyra enkla räknesätten och multiplikationstabellen går också före alla finesser i procenträkning och X.

I den mån ett barn fattar och tillgodogör sig kunskaper, skola de naturligtvis meddelas. Men lång erfarenhet har lärt mig, att hvarje försök att forcera, hämnar sig, ofta på ett oreparabelt sätt. Om de trötta små hjärnorna däremot befrias från medvetandet om jäkt och tvång och känslan af oförmåga, börja de snart — alltid inom ett år — visa en betydligt ökad arbetsintensitet. Naturligtvis för så vida icke kroppslig ohälsa tillstötter.

Hvar och en, som undervisar i en skola, vet hur alla parter lida, när en hel klass hålles tillbaka, emedan ett par af barnen ej orka med. Därför anser jag, att i hvarje skola borde finnas en särskild afdelning för dem, som komma på efterkälken, de äro i hvar läroanstalt ej fler, än att en person kan sköta dem, äfven om de befinna sig på olika stadier.

Vore det inte bättre att tänka litet mer än man hittills gjort på de klena barnen? Arbetet med dessa ger ju resultat. Och för mig åtminstone framstår allt resultatiskt arbete mer berättigadt och nödvändigt än de mest rörande uppoffringar för en hopplös sak.

LINDA ÖBERG-RUCKMAN.

"BETTER HALF OF MYSELF" — SÅ KALLAR Bismarck i ett af sina bref sin fästmo och blifvande hustru Johanne von Puttkamer, och det låg en stor sanning däri, så tillvida som just äktenskapet hos den stränge järnkanslern utlöste hans kanske bästa och finaste karaktärsegenskaper. Om mycket är paradoxalt hos denne det 19:de århundradets störste politiker, så är förvisso den paradoxen icke den minsta, att han, som med en så hänsynslös genialitet fullföljde sina politiska planer och med outsläcktligt hat förföljde sina motståndare, han omslöt sin hustru och sina barn med den mest vekthjärtade ömhet och kunde längta sig sjuk efter bref och underättelser från de sina. Han, som kallblodigt kunde ofra tusenden af människolif, vänner som fiender, när det gynnade hans stora mål, han bäfvade af oro, när hans hustru ej skrifvit till honom på några dagar och genomlefde i inbillningen de förfärligaste skräcksyner af sjukdom och olycka, som drabbat den älskade. Han, som i det offentliga så litet aktade löffens helgd eller medlens renhet, när det blott gagnade en för honom viktig politisk fråga, han för hvilken Europa darrade och som de franska bönderna 1870 kallade blodhund, han böjer ofta i ödmjuk själfrannsakan sitt stolta och fruktade hufvud inför maken, bedjande henne om tillgift för sin häftighet och sina svaga sidor. Nära och fjärran lefver han i sin tanke hos henne. I de mest krävande stunder af tynande arbete, af ansvarsfyllda uppgifter, då troner skakades, kronor stodo på spel och rikens öden beseglades, alltid får han tid att sända en varm tanke hem till hustru och barn. Under sammanträdenas debatter, när motståndarnas tirader tråka ut honom, kastar han plötsligt ner en biljett till sin "kära Nanne", för att säga, att "jag är kry och mycket snäll och håller mycket af dig och er alla". Från de kejserliga slotten i Berlin eller Budapest, i Peterhof eller Versailles liksom från det stilla hemmet i Schönhausen eller från Norderney, Kissingen, Biarritz eller mörkaste Småland, dit Bismarck reste för att hämta rekreation efter arbetstygda dagar, alltid strömma kärleksfulla, omtänksamma bref hem till hustrun. Och de afhandla de mest skiftande ting. Politiska frågor sysselsätta honom gärna. Lifligt, träffande, ofta humoristiskt beskriver han sin omgivning, fint och förstående den natur, som omger honom på olika platser, och för hvilken han

visar ett äkta landtbarns- och jägarsinne. Först och sist återkommer han dock till sin genom åren bevarade hängifna kärlek till hustrun, till tacksamhet öfver det öde, som beskärts honom, och slutligen till den gudstro, som utgör hans äktenskaps fasta ankargrund.

Hvilken uppfattning man än må äga om Bismarcks politiska gärning, en sak torde veder-sakare som beundrare väl kunna enas om: att han i sitt äktenskap realiserar det vi tänka oss som idealet för det äktgermanska, på trofast kärlek grundade hemmet. Och egendomligt förbryllad stannar man inför det faktum, att hos denne de stora motsatsernas man, där manligt klar genialitet och hänsynslös kraft präglar det mot världen vända anletet, också funnos rika källsprång af själfuppoffrande ömhet, vekthjärtad längtan, brännande lidelse.

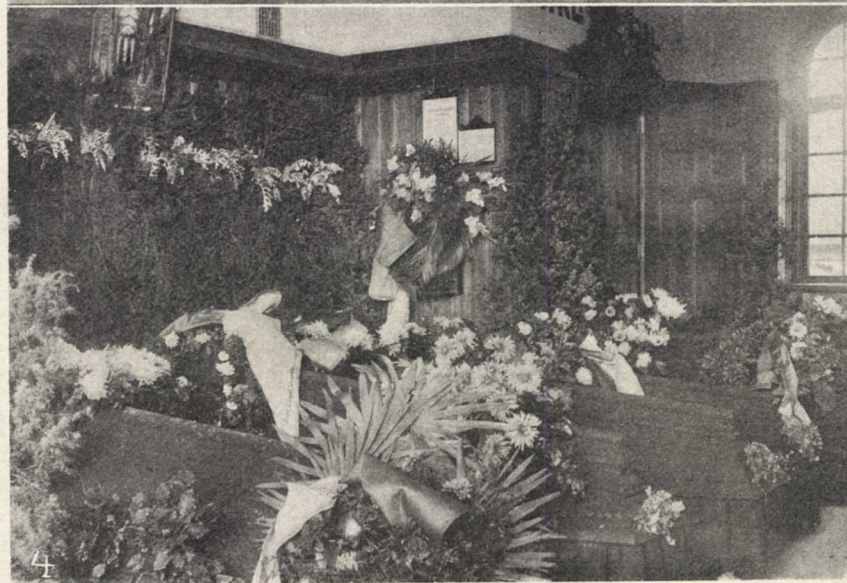
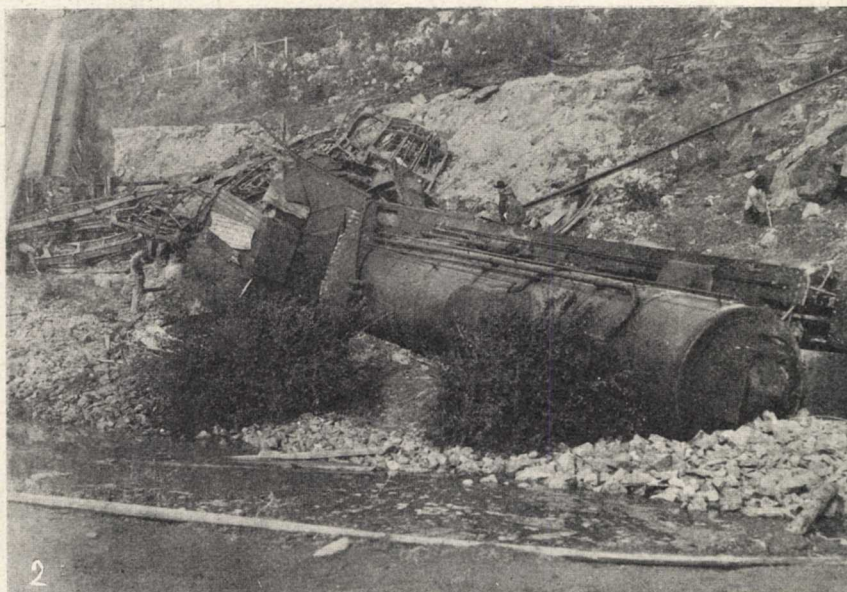
En sällsamt konkret bild af denne privatlivets Bismarck, hvilken kanske alltför mycket fått skymmas af den klassisk vordna jättegestalten i pickelhufvan, ger oss den store järnkanslerns egna bref till fästmon och maken, för svenska läsare nu äfven tillgänglig i en nyligen utkommen öfversättning på P. A. Norstedt & Söners förlag "Bismarcks bref till sin hustru", i urval af Alfhild Eckert-Sylwan. Här speglas alla faserna af det genom lång lefnad sig sträckande äktenskapliga samlivet mellan Bismarck och Johanne von Puttkamer, uppbyggdt på den varmaste kärlek, det renaste förtroende och en ärlig religiös grund.

I sitt friarbref till den pietistiskt religiöse herr von Puttkamer, uppdrar Bismarck själf de stora linjerna till sitt inre lifs föregående, sin ungdoms olika stadier af indifferentism, skepsis och grubbel, som slutligen förde öfver till en religiös kris, säkerligen befordrad af den vaknande kärleken till den varmt religiösa Johanne. Ur denna kris utgår Bismarck småningom med en orubblig kristen uppenbarelsetro, hvilken oanfäktad af djupare tänkande blir en fast hållpunkt för hans lifs-åskådning. Man har med anledning af detta bref framkommit med tvifvel på äktheten af den här skildrade krisen och påstått, att Bismarck med sin kända diplomatiska skicklighet helt enkelt uppdiiktat denna omvändelse för att därigenom vinna den ortodoxe Puttkamers enda dotter. En uppmärksam läsare af Bismarcks "Briefe an seine Frau und Gattin" skall dock genast inse den psykologiska blindheten i denna anklagelse. Dessa bref, som sträcka sig öfver närmare ett halfsekel, och i hvilka Bismarck ofta återkommer till religiösa ämnen, vittna ovedersägligen om hans kanske naiva och oreflekterade men på sitt sätt ärliga och varma religiositet. Låt vara att den ibland tycks stå i skriande motsats till hans stundom brutala, långt ifrån kristliga politiska verksamhet — den är dock ett faktum. Man kan blott undra, om Bismarck ej själf känt det paradoxala i denna andliga klyfning och att han med sitt klara förnuft låtit sig nöja med den klumpigt hemmagjorda gudsföreställning, som ibland talar ur hans bref. Sådana vändningar som t. ex. denna — i ett bref från 1870—71 års krig —: "lyckas det är den franska armén så söndersprängd att den icke kan hämta sig, och fälltåget är så godt som slut, om Gud icke uppenbart inskrider för

De klena barnens skola: interiör från skolan.

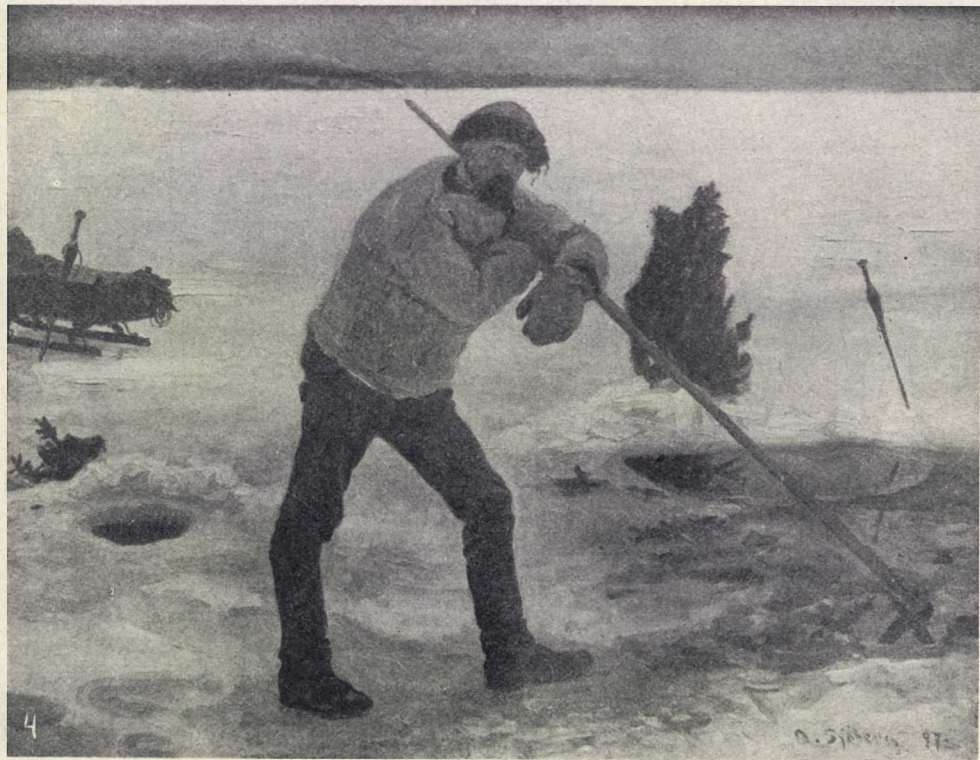
Järnvägsoolyckan vid Getå.

1. Banvallen med det nedstörtade tåget. 2. Det stora F-loket efter katastrofen. 3. Vid röjningsarbetet. 4. Åby stations väntsal som grafkor. 5. De dödas tåg. — Pressfotobyrå och Gust. Lidberg foto.

Konstverk af Axel Sjöberg

Fiskare. Oljemålning af Axel Sjöberg.

Frankrike, hvilket jag förtröstansfullt icke tror", smakar väl mycket af den nu af alla krigförande makter abonnerade krigsguden. Ett dylikt själfgodt "Gott mit uns" blir lätt blott en bekväm stöttepinne för den egenrättfärdige, och är f. ö. nog så typisk för en pietistiskt färgad religiositet, en sådan som Bismarck insupit i den puttkamerska kretsen.

Bildade den religiösa tron den ideella grundvalen för Bismarcks äktenskap, så utgjordes den starkaste och naturligaste impulsen därtill af en äkta ungdomlig förälskelse, med åren öfvergående i en lugn men alltid lefvande varm känsla. Så visst som äktenskapet är en af de viktigaste proberstenarna på en människas inre halt, så ha också både Bismarck och hans maka väl bestått det profvet. Iohanne von Puttkamer var en fin, klok och hängifven kvinna, som om hon också i andligt afseende icke var mer betydande, helt ut fyllde sin plats vid Bismarcks sida. Själ fällde han under senare år de orden om henne: "Man vet ej hvad denna kvinna gjort mig till", och de besanna med afseende på Bismarck samma förhållan-

Tjufskytte. Oljemålning af Axel Sjöberg.

Elektriciteten. Detalj ur plafondmålning af Axel Sjöberg.

de, som gällt så många andra stora män: att bakom mannens kraft stått kvinnans starka inflytande. Ej så att förstå som att Bismarck skulle tagit råd af sin hustru i politiska ting, men väl att hon skänkt hans väsen den styrka, harmoni och ro, hvilken bildat den innersta kraftkällan för hans offentliga gärning.

Den profil af hustrun, som möter oss i makens bref, är litet blek men dock ej utan skönljusa linjer! Vi skymta det egentligen ej vackra, men fina och af svart hår omramade ansiktet, åt hvilket de mörka ögonen med deras stora, kolsvarta pupiller skänka lif. Vi skymta ock hennes väsen, varmt, fint, stilla men med en vakhets, som åtminstone i unga år hade något af tungsint passivitet öfver sig och som högeligen kontrasterar mot Bismarcks

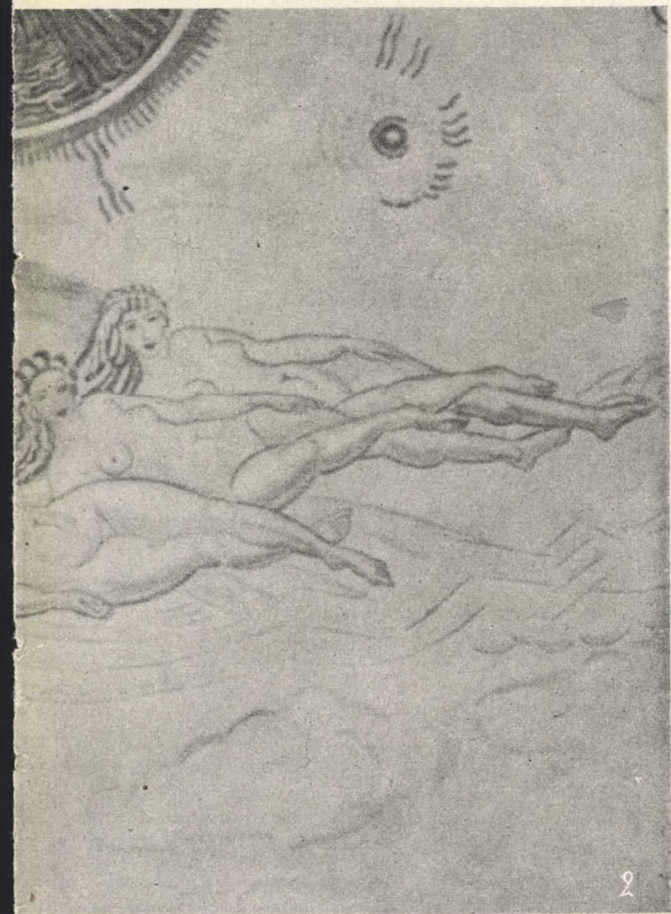
sundt verksamma natur och friska aptit på lifvet. Också vänder sig fästmannen ofta mot denna i hennes stränga religiositet bottande, något världsfientliga tungsinthet och söker med vänliga uppmaningar förmå henne till ett rörligare och gladare lif. Så t. ex. ber han henne börja rida och studera franska. "Hvarför är du så bedröfvad, svartklädd och dyster till sinnes, min ängel, kläd dig hellre i hoppets gröna färg. Är du ett visselblad, ett klädesplagg, som bleknat i tvätten? — — Jag vill se, om min kärlek åter kan få det gröna att spira upp, åter kan ge lif åt färgerna. Friska blad måste du skjuta och de gamla vill jag lägga i mitt hjärtas bok, så att vi, då vi läsa i den, kunna återfinna dem som kära minnen."

Förstående och älskvärdt men alls inte do-

Ejderskytte i månsken. Oljemålning af Axel Sjöberg. Från konstnärens retrospektiva utställning.

och Axel Törneman.

Axel Törneman i Tekniska högskolan.

Byn vid hafvet. Akvarell af Axel Sjöberg.

cerande eller påtrugande ger han sina råd, och till sist återkommer han dock alltid till detta enda: "Jag vill icke öfva våld på din natur."

Rörande är den med oro blandade längtan, ibland nästan sjukligt stark, som griper honom fjärran från hemmet. Den talar ur en mängd bref alltfrån de första fästmansbrefven ända till brefven

och telegrammen från hans sena ålderdom. Så t. ex. från 1850 under hans tredje äktenskapsår: "Skrif bara riktigt mycket, portot må kosta 100 rthlr, jag ängslar mig alltid för att ni äro sjuka, och i dag är jag så till mods att jag genast till fots skulle vilja springa till Pommern. — — Hvad är Schönhäusen utan er?" Eller från 1851. "Ditt bref kom i går, och jag blef så sorgsen och trånsjuk, att jag grät, där jag låg i sängen," eller från 1866, då furstinnan von Bismarck var sjuk strax före jul: "Jag ber dig, res säkert icke i morgon. Var inte envis, du gör mig sjuk också, om du blir det." — Rent rörande är han, den af arbete

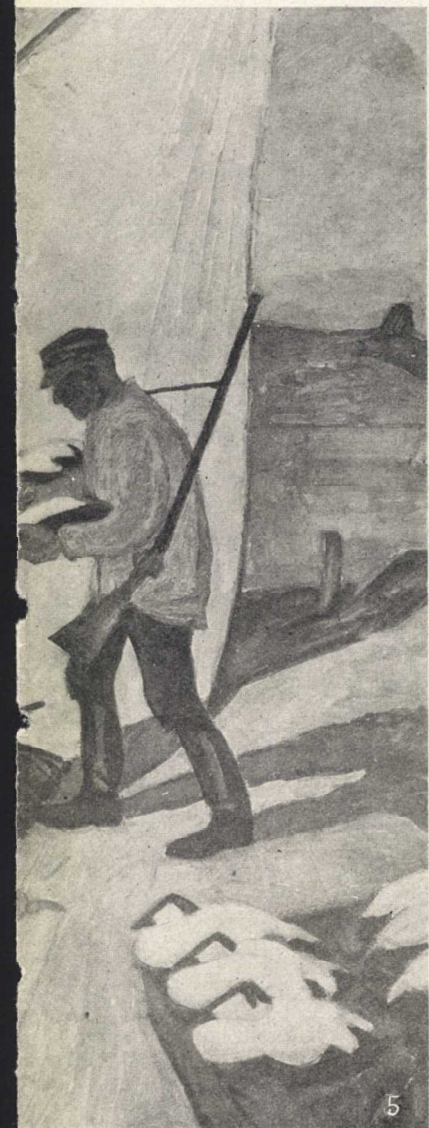
ständigt öfverhopade, ständigt jäktade, i sin omtanke om hustrun t. o. m. när det gäller småting. Så t. ex. när han en gång beklagat sig litet öfver alla ärenden hon gett honom att uträtta i Berlin och hon förklarar, att hon aldrig mer skall besvara honom. Den sen 4 år nygifte maken tigger: "Jag fordrar med nästa bref ett (d. v. s. ärende). Hvem skall annars uträtta dem? Julie Behr! Gärna för mig tyll och gas, men om du icke med nästa bref skickar mig ett ärende, så älskar du mig icke.

Kärleken till barnen skymlar också öfverallt, och gränslös är hans

glädje öfver den förstfödde, som kom till världen den 21 aug. 1848, just vid den tid på Bismarck är våldsamt upptagen af politiken. En ganska lycklig pappa är det visserligen, som skrifer till sin svärfar: "Jag är rätt glad åt att den första är en flicka, men om det också varit en katt, hade jag tackat Gud på mina knän i det ögonblick Johanne befriades därifrån."

Att äfven dock detta i stort sedt så lyckliga äktenskap haft sina stöttestenar, framgår af de många ställen där Bismarck gör afbön för sin häftighet, sin brist på behärskning o. s. v. Annat vore väl knappast att vänta med en sådan mans våldsamma och impulsiva natur. Och dock kunde fru Johanne efter ett tolfårigt äktenskap ge den gångna tiden följande vackra eftermäle: "Tolf år ha vi lefvat tillsammans i outhärlig lycka — de små moln, som då och då uppstigit, äro alls ej att räkna med, när jag därmed jämför all den kärlek, hvarmed Herren så rikt har lyckliggjort oss — verkliga sorger ha förekommit endast då vi varit skilda."

Att öfverhuvud två människor, så bjärt kontrasterade i begåfning, intressen, väsen och vanor, kunde finna hvarann i en så innerlig harmoni, förklaras väl bäst — utom af allbetvingaren kärleken — af att de båda respekterade hvarandras egenart så djupt. Det är tvifvelsutan en af Bismarcks vackraste rent mänskliga egen-

emålning af Axel Sjöberg. Utställning i Liljewalchs konsthall.

Svantropp i månglitter. Oljemålning af Axel Sjöberg. — O. Ellqvist foto.

Kvinnoporträtt till dagskrönikan.

Lilly Rosengrén.

Anna Herrlin.

Ebba Mannerstråle.

Karin Eckstein.

Agnes Johanson.

EN AF STOCKHOLMS MEST KANDA KVINN-
liga affärsledare fru Lilly Rosengrén, chef
för Stockholms Uthyrningsbyrå, fyllde den 10 ok-
tober 50 år.

De flesta stockholmare, som bytt våning — och
hvilka ha icke det? — ha väl någon gång under
sin mer eller mindre ambulerande tillvaro, gjort
bekantskap med fru Rosengrén's byrå. Och be-
kantskapen har varit angenäm.

Fru Rosengrén har under de många år, som
Stockholms Uthyrningsbyrå stått under hennes
ledning — och det är sedan 1900, själf satt in
sin personlighet i arbetet och fått sin personal
att följa i samma takt. Tillsammans med sin
man, häradschef C. Rosengrén, som leder den
juridiska afdelningen af verksamheten, har fru R.
oförtrutet utvidgat och upparbetat byrån, så att
den nu omfattar icke mindre än sju afdelningar,
därbland en hastigt framåtgående fastighetsför-
saljning både för lands- och stadsegendomar.
Personalen uppgår till 20 personer, däraf 14
kvinnliga anställda och ett par af dessa ha varit
så länge i tjänsten, att de på chefens 50-årsdag
erhöll guldmedaljer, präglade för det festliga
tillfället af Stockholms Uthyrningsbyrå.

Fru Rosengrén är en af de få, som arbeta
för en gemensam lunschid för Stockholms han-
delsvärld. Hon går ännu längre, hon vill ge alla
affärsanställda en fritimme midt på dagen, både
för deras egen hälsa och för arbetsintensitetens
skull. Denna sträfvan sammanhänger med hennes
känsla för människovärdet hos alla hon kommer i
beröring med. Det är icke bara på grund af
sin lysande affärsbegäfnings, som fru Rosengrén
lyckats så utomordentligt väl i sitt företag, det är
också genom det rent personliga intresse hon
förstått att lägga in i hvarje minsta detalj af arbetet.

Stora organisatoriska uppdrag ha fallit på hen-
nes lott. Bland annat var det under hennes led-
ning som Olympiska Spelens rumsanskaffning
stod. Krigsåren ha satt fru Rosengrén i berö-
ring med flyktingar af alla möjliga nationaliteter,
hvilka ofta dödströtta och utan disponibla till-
gångar sökt hennes hjälp för att få tak öfver
huvudet. Främlingsströmmen har enligt hennes
uppfattning i de flesta fall varit vårt land till
godo, ty många vetenskapsmän och andra högt
stående utlänningar ha förts till oss genom den

och mycken affärsföretagsamhet kommer nu så
småningom att utvecklas här, som kommer sven-
skarna till godo.

En af staden Lunds mera bemärkta pampar inom
kvinnovärlden, professorskan Anna Herrlin,
fyllde den 6 oktober 50 år och hyllades på sin
bemärkelsedag hjärtligt af sina många vänner
och beundrare. Fru Herrlin, som är maka till
professor Axel Herrlin, har ett ganska vidsträckt
verkningsfält utom hemmets värld och är högt
värderad för sitt arbete. Hon tog studentexamen
1887 och var den tredje kvinnliga student, som
aflade fil. kand.-examen vid Lunds universitet
1890. Efter några års lärarinneverksamhet vid
Anna Rönströms välkända flickskola i Lund öfver-
gick fru Herrlin till lärarinneverksamhet i sin
födelsestad, Simrishamn och tog där initiativet till
grundläggande af en samskola. Hennes starka
pedagogiska intressen och stora begäfnings togos
i anspråk af Lärarinneseminarier i Lund, där hon
var en intresserad och lifaktigt styrelsemedlem
under dess 10-åriga tillvaro. Fru Herrlin är nu-
mera styrelsemedlem af Fredrika Bremer Förbun-
dets trädgårdsskola i Apelryd och deltar verk-
samt i flera föreningar med socialt och humani-
tärt syfte i sin hemstad.

Hjälpsystrarna, som avslutade sin utbildning i
sjukvård förra året, ha nu varit i elden och visat
hvad de duga till. De ha gifvit sitt offer till
fosterlandet i kampen mot fienden, som denna
gång tog formen af den hemska, förhärjande in-
fluensaepidemien och på årens fält har den första
af dem redan stupat. Fröken Ebba Manner-
stråle dukade under för spanska sjukan, då hon
skötte de svårast angripna på kasernerna i Väs-
terås. "Syster Solsråle", som hon kallades af
patienter och arbetskamrater blef icke beskär-
d någon lång tjänstgöring, men hon hann dock ef-
terläma minnet af sin ljusa, hängifna personlighet.

Karin Eckstein är ej mer. Ett af in-
fluensaepidemiens offer gick hon bort från en
ung make och en späd son. Vi minnas henne som
en af Anna Behles mest lofvande elever och från
estraden har hennes skälmska en smula burliska

grace ljusat oss. Då hon dansade tillsammans
med Einar Nerman, förstod hon att ge oss ett in-
tryck som af en klar, svensk försommardag, då
allting står friskt och nytsprucket.

Närmast sörjande är make direktör Gunnar An-
dersson, en liten son och moder.

Onsdagen den 25 september afled vaktföre-
ständerinnan vid telefonstationen i Nässjö, frö-
ken Agnes Johansson, 39 år gammal,
efter blott några dagars influensa och lunginflam-
mation och ändades därmed den mest pliktrogna
och trofasta lilla kvinnas lif, förlorade telegraf-
verket en hart när oersättlig arbetskraft, kam-
raterna den bästa kamrat, vännerna den bästa
vän.

Hur gripes man ej af dödsannonsens impulsiva
ord: "Vår innerligt älskade Agnes, vårt allt, dog
i dag efter en veckas sjukdom lämnande mör,
syskon, släktingar och många vänner i den dju-
paste sorg och förtviflan" och huru manas ej vi
alla — kvinnliga vänner och kamrater, som stått
henne nära att följa hennes lifs exempel i upp-
offran för de sina, verklig plikttröhet i arbetet,
omtanke för alla sjuka och utarbetade, och hur
oförskyllt förefaller det ej att vi andra skola le-
va och denna verkligt nyttiga varelse dö. Hur
gick ej hennes tankar in i det sista till de genom
influensa och dubbelljånstgöring hårdt ansträng-
da telefonisterna vid hennes station och när dok-
torn på tisdagen besökte henne sade hon: "Dok-
torn ger väl inte mina flickor för lite ledigt;
de äro så utarbetade och det är så dyrt för dem
att behöfva förnya sjukbetygen." Till sköterskan,
en god vän, sade hon: "Tror du att jag skall
dö nu. Jag är inte rädd att dö, i natt var jag
så trött, men för mors och systers skull måste
jag lefva, det förstår du nog."

Dagen efter dog hon dock.
Hennes lifsgärning kan synas främlingen enkel
och dock har hon satt stål i så många trötta ener-
gier, hjälpt så många, tröstat så många, att
hon aldrig skall glömmas.

Och det är sant att blott den, som glömmas,
verkligen dör.

Därför skall hon bevaras i solljust minne.

H. L.

skaper, att han ej som så många andra vilje-
kraftiga, egensinniga män, fordrat att hans
hustru skulle vara blott ett böjligt vax inför
hans starkhets eld. I frihet slöt hon sig till
honom, och hur stort än hans inflytande blef
öfver henne, alltid bevarade hon sin egen
personlighet stark. Ofantligt karaktäristiskt för
Johanne von Bismarck är det svar hon en
gång gaf, då man frågade hvarför hon som
ung fru ej visade sig i Berlinsocieteten vid
sin mans sida: "Det faller mig inte in. Folk
är blott nyfikna att en gång få se den be-
römda mannens fru. Men den, som vill kän-
na mig, kan ju komma hem till mig."

Så trädde hon anspråkslöst i skymundan
för sin geniale make, allt under det hon
skänkte honom just det han bäst behöfde för
att uthärda det politiska livets jäkt och stormar,
det som furstinnan Bismarcks älskvärda
biograf, Sophie Charlotte von Sell karaktäri-
serar så:

"Das wirkliche Heimatsgefühl bei einem
Menschenherzen auf der weiten Welt".

BETH HENNINGS.

Från scenen och estraden.

Äldre fransk komedi af Augier, Dumas
fils och Sardou gömmer på åtskilliga goda verk,
som med fördel borde kunna spelas ännu i dag;
men att framföra den sistnämndes nu helt för-
åldrade "Familjen Benoiton" som Dramatiska
teatern gjort, det är att misskreditera hela genren
inför en nutida publik. De roligt öfverdrifna
60-talsdräkterna, som förmodligen tagits med i
kalkylen öfver framgången, förmådde inte stimu-
lera, så att sedebilden med sina många kursive-
ringar af författaren blef njutbar. Ett fick man
dock klart för sig: att det franska 60-talets jakt
efter materiell vinning alstrade lika odrägliga
människor som den innevarande gulaschperioden
hos oss.

Ur gruppen af styckets mannekänger, ty något
människomaterial att tala om finns inte, bröt sig
fördelaktigt Clotilde d'Evry, den äktenskapsstif-
tande frun, tack vare fru Håkansson's friska,
intelligenta spel och förmåga att ge färg åt de
kvasispirituelle replikerna. Herr Personnes
Benoiton var roligt anlagd och fröken
Åhlanders klänningar och dräpliga hattar gaf-
vo damerna i salongen åtskilligt att fundera öf-
ver, som dock inte hade med dramatisk konst att
göra.

Emellertid får väl familjen Benoiton nu anses
afhyst från scenen för alltid.

Operetten "Sjökadetten" navigerar med fram-
gång på Oscarsteatern med fruarna Pegel och
Evert samt herr Ottosson i hufvudrollerna.
Andra aktens schackspelsscenen är nu som förr
ett dekorativt glansnummer och gör liksom ope-
retten i sin helhet ett angenämt intryck.

Oscar Wennerstens svensk-amerikanska folk-
lustspel "U. S. A." på Folkteatern hade några
rätt goda scener, men vi ha sett bättre saker af
denne författare.

Kammarmusikföreningen har begynt
sitt spelår, som skall omfatta sju abonnemangs-
konserter, af hvilka den första ägde rum i män-
dags.

Verksamheten, som under senare spelår i afse-
värd mån omfattat framförande af modernare mu-
sik af såväl främmande som icke minst inhemska
kompositörer, kommer under denna säsong att i
hufvudsak ägnas åt den klassiska och roman-
tiska skolans största namn: Bach, Händel, Haydn,
Mozart, Beethoven, Schubert, Schumann, Men-
delssohn och Brahms samt af våra egna Norman
och Berwald. Början gjordes vid första konserten
med Händel och Bach. I dessa extraordinära
tider af utmattande nervspänning är det att hop-
pas, säger styrelsen, att publiken ännu mer än
eljest skall känna sig tilltalad och uppbyggd af
denna musiks lugna och stora skönhet.

Äfven Konserterföreningen har börjat
sin verksamhet, hvilken för innevarande arbetsår

lofvar att ge ett rikt utbyte af gedigna program och framstående solister.

ARIEL.

Blancheteatern har tagit upp Miss Hobbs af Jerome K. Jerome, bekant från gamla Dramatens tid då fröken Borgström utförde titelrollen. Nu verkar fröken Borgström endast i det osynliga, då det gäller Miss Hobbs, men spåren af hennes omsorgsfulla regi märker man med välbehag både hvad instudering och uppställning angår. Man kan dock tyvärr icke sträcka sitt välbehag ut öfver hela föreställningen. Dels förefaller stycket, som afses att satirisera den nya kvinnan och hennes förakt för mannen, numera en smula förlegadt och barnsligt, dels har den bärande rollen, Miss Hobbs, i fru Maja Cassel fått en visserligen mycket söt, men därför ingalunda lämplig representant. Fru Cassel borde lära sig af de anglosaxiska kvinnorna hvad det vill säga att behärskas af en idé, äfven en som är mer eller mindre vanvettig. Som Wolf Kingscarl, den modige man, som tuktar arbiggan och lyckas få fram hennes naturliga kvinnliga jag hade herr Ernst Eklund en lämplig mask och redde sig undan rollens vanskligheter, som ligga i allt för mycket torrt predikande. En smula mera temperament skulle dock icke skada. Bland de öfriga må nämnas Alice Uddgren som en söt ung fru, fru Ida Brandt och herrar Carl Wallin och Artur Natorp.

ETH. K.

SOM ETT LITTERART NATIONALVERK FAR utan gensägelse betecknas det nu under utgifning från Ahlén & Akerlunds förlag varande bygdeskrivande arbetet, Med Dalälven från källorna till hafvet af Karl Erik Forsslund, Storgårdens diktare. Det är en gård till sin hembygd författaren här bringar, och mycket mer än så: en mäktig skildring från en af vårt lands historiskt och bygdekulturellt sedt mest intressanta nejder, hvori hela vårt folk skall finna mycket af svensk natur och svenskt lynnes egenart återspegladt. Infriande löftet som redan gifves i verkets titel, begynner författaren sin forskningsfärd ytterst vid Dalälvens upprinnelse, en liten källa och en knappt synlig liten bäck på andra sidan riksgränsen, för att sedan skildrande och fotograferande följa Sveriges längsta flod i alla dess vindlingar genom Dalabygderna ned till hafvet. Enligt den stort anlagda planen skall med älfven som skildringens ryggrad ges en framställning af natur och sed, af gammal ännu bevarad kultur och af den nya tiden med dess industriella utbredning på gammal grund. De två första häftena, som nyligen utkommit, lofva godt. Författarens framställningsform, på en gång diktarens, etnografens och resebeskrivarens, är liflig och färgrik och illustrationerna belysande.

Hvarje häftes pris är 60 öre och verket beräknas bli komplett i cirka 250 häften.

Vetenskapen och lifvet heter en populärvetenskaplig tidskrift, som utgifves från Hugo Gebers förlag. Framstående forskare på de mest skilda vetenskapliga områden medarbeta och ar-

tiklarna äro hållna i en för lekmanen angenämt käserande form utan att innehållets instruktiva halt därför åsidosättes. Artiklarna äro jämväl i regeln mycket aktuella och åtföljda af ett omsorgsfullt valdt och återgifvet bildmaterial. Sex häften å 1:50 utkomma årligen.

Intresset för skön konst, enkannerligen målnin- gar, är f. n. anmärkningsvärdt lifligt; det får kanske i åtskilliga fall stämplas som en moderiktning, framkallad af den omkastning i förmögenhetsför- hållanden, som världskriget skapat och som gjort en massa nybildningar inom kapitalisternas klass. Men äfven om de nyordna miljonärerna anse att konstförvärf skänker dem en eftersträfvad intel- lektuell fernissa, finns det likafullt ett nyväckt estetiskt intresse hos massor af nutidens männi- skor, för hvilka reproduktioner af konstverk, som ersättning för de dyra, oåtkomliga originalen, blif- vit ett behof. Det är med tanke härpå som bok- förläggarefirman Wahlström & Widstrand påbör- jat utgifvandet af ett praktverk Europas mu- sées. Färglagda bilder med beskrifvande text. Det är idel målarkonstens mästerverk från de stora europeiska konstgallerierna — verk af Jor- daens, Rembrandt, Fragonard, Hobbema, Murillo, Rafael, Rubens o. s. v. — som blifvit föremål för återgifvande, och tack vare den nutida reproduktionsteknikens höga ståndpunkt har det lyckats ut- gifvorna att bevara färgens och stämningens fin- nesser hos originalen i förvånande grad. De bi- fogade texterna ge i sin koncisa form en förträff- lig kommentar till hvarje bild. Verket beräknas omfatta ungefär 30 häften till ett pris af 5 kronor pr häfte — ett billigt pris för så god konstnärlig valuta!

Modekrönika af Iris.

EN UPPVISNING PÅ NORDISKA KOMPANIET lät häromdagen de infresserade stockholmarna få en skymt af det franska modets senaste nyhe- ter. Det var kappor och klänningar som förevisa- des, och som helhet var det de första, som gifvo det mest tillfredsställande intrycket, helt natu- rligt då linjen just nu, långtrak och obruten, sär- skildt lämpar sig för ett ytterplagg. Dessa kapp- or äro trekvartslånga till promenaddräkter, an- nars längre, rakskurna, med bred skinnbård i kanten, påsatt hel eller delvis, och — detta är det nyaste draget — kappan är något kortare bak än fram. Att det allt smalare skärpet som nu på sistone bäst det kunnat fått hålla sig kvar all- deles bortfallit behöfver knappast sägas. Ingen enda kappa hade den krage som dök upp förra vintern, den, åtminstone för vårt klimat, så högst oförnuftiga, som endast fäckte ryggen och något af skuldrorna. De nya kragarna ha en volym som vi aldrig drömt om. Först höja de sig öfver öron och nästipp, äro tillika något utstående så att huf- vudet ter sig besynnerligt litet, sedan vika de sig nedåt och ligga lätt strufformigt utåt axlarna. På en praktfull aftonkappa i guldbrunnt fäckte det tjocka vargskinnets skuld- rorna helt och hållet och bården var halfmetershög. Färgerna i öfrigt voro sandgult, mörkblå sammet med blåraf, svart med iller. Hvad klänningarna beträff- ar, var det grått, från pärlgrått till taupe med knappast en och annan skiftning i beige, och därefter svart, som rådde. Så tydligt har aldrig den dystra tiden satt sin prägel på dräk- terna, åtminstone inte på dem, som likt de flesta af dessa vo- ro ägnade till aftonbruk, till en glömskans timme. Endast två foaletter i samlingen visade lifligare färger: en sällskaps- dräkt för en helt ung flicka, lyste i rosa, och en af de mest tilltalande, en enkel yllekläd- ning, helskuren, med skarp korslagdt i ryggen och djup snibbig utskärning, var vinröd.

Det kuriösa drag, som fanns hos kapporna, att vara något kortare bak, rådde också här. Kjolarna äro snäfvare än förra gången, då vi hade dem så ytterst trånga. Hvad som gör det möjligt att ändå kunna gå i dem, är att de äro så mycket kortare nu än då. Visserligen talas det något om en ny riktning, som vill göra dem längre, men här åtminstone röjdes intet spår af denna.

En moderevy ordnad af Wie- nerwerkstätte på Militärekepe- ringsbolaget har låtit oss se hvad man skapar på annat håll. Grundlinjerna äro de sam-

ma: den helskurna dräkten med det som är lif hängande rakt och löst, ett slags skarp påsydt nere på höften, långa tuniker eller pannår öfver ett oansenligt något, som skall föreställa kjol. Här kom det nya draget i fråga om stoff: Wie- nerwerkstätte har ju förkärlek för de konstnärligt komponerade, mönstrade tygerna. Det vackraste prof som här sågs på dessa var en eftermiddags- dräkt i mjukt taft, mörkgråblått med rödlila gren- ar, den stora kragen i ryggen af samma färg. En smak för tuniker, som voro afskurna så att de voro längre bak och där bildade en snibb, var tydlig. Färgerna de samma som hos parismo- derna, grått och svart, och grått och svart om- igen. På det svarta syntes mera pärl- och jet- besättning än på de franska sällskapsklänninga- na. Det vackraste som visades var just några af dessa aftontoaletter, särskildt de, som voro kom- ponerade med någon diskret annan färg, t. ex.

en med svart tyll i en rutning påminnande om spin- delväf öfver blekt gråblått på dräktens öfre del — man vill inte gärna kalla detta hängande tygstycke ett lif — ned till det smala skärpet löst knutet bak. Stycken af det tunna nätttyget voro draperade på tuniken, ärmarna voro de så ofta förekommande halflånga, som sluta strax öfver armbågen. Dessa ärmar visade sig här ofta något vidare nedåt, hvilket skänker en viss luftighet åt det hela.

Man försökte sig här med släpet lätt fastsydt på den framtill korta kjolen hvilket aldrig kan bli någon lycklig sammansättning. Detta släp var ofta skuret i två snibbar och visade mycken tygrikedom, något som strider mot slilen i öfrigt. Få vi, så länge klänningen är kort, be om den kort rundtomkring och det smala svanssläpet fast endast vid midjan. Ett par kvällskappor, märk- ligt nog korta, voro i ljusa färger och gifvo ett i högsta grad festligt intryck.

Våra två första bilder visa i klaraste tydlig- het den enkla linjen hos klänningen för i dag. Om den andra af dem af mörkblått jersey är utsydd i det moderna ylle- garnsbroderiet ända upp till skärpet och litet däröfver, det kan ju bli hvars och ens ensak. Den sittande da- men bär en af dessa casaquer, som vi kunna vara tacksamma för, som passa gammal och ung och som så förträffligt verka förnyande på en redan använd kjol. Kappan bredvid är äm- nad till denna dräkt och är fodrad med samma tyg som casaquer. Att låta en af de tygsorter af hvilka klänningen är sammansatt, gå igen på detta sätt är ett nytt drag, som ger mycken elegans.

I Iduns spalter har den egyptiska fellahkvinnans dräkt framställts som en förebild för den som vill förena det vackra med det praktiska och spar- samt enkla. Jag vågar trotsa hvem som helst att kunna visa något enklare i sina hufvudlin- jer än modet just nu, såsom det ger sina mest karaktäristiska drag i vår första bild. Att här den långa tuniken, som ju lika lätt kan gå ända ned och bilda hel klänning, är af pärlbesatt tyll, gör ju intet till saken. Den kan göras af hvad tyg som helst, och lika lätt är att till- sätta ärmor af hvad längd man vill. Det har aldrig varit lät- tare än nu, när dräktens regel just är att falla rakt och löst, att följa modet och ändå skapa enkelt vackra kläder. Och vår parisdam behöfver ej ens om hon som fellahkvinnan ville bära en fruktkorg på hufvudet, hålla upp sin klänning.

Iduns Pristäffling N:o 21.

**ÅTTA FÖRENINGAR.
UFKSGFBKFKFISFKP
SUOKPKRTSHSA**

Sammanställ af ofvanstående bokstäver åtta kända föreningars och sammanslutningars initialer.

Gerland.

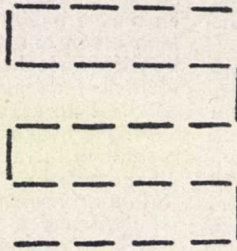
Lösning märkt pristäffling n: r 21 och helst frankerad med landstormsmärke insändes till Iduns redaktion senast den 26 okt. 1918. De tre första rätta lösningarna, som vid granskningen påträffas, erhålla vardera 5 kr. i pris.

**LÖSNING TILL PRISTÄFFLING
N:R 19.**

- I. EFTERRÄTT.
- II. SUNDBYBERG.

De tre första rätta lösningarna, som vid granskningen påträffats ha lämnats af Ulla Ericsson, Falun, B. Petersson, Karlshamn och Karin Petri, Växjö, hvilka sålunda erhålla 5 kr. vardera i pris.

**IDUNS TIDSFÖRDRIF
TÄNDSTICKSUPPGIFT.**

Denna figur skall ändras till två kvadrater vid att låta 8 stickor byta plats.

LÖSNINGAR

TILL TIDSFÖRDRIFVET I N:R 39

De märkvärdiga djuren: Smutsgris, plugghäst, salongslejon, lipsill, slitvarg, latmask, syhäst, kortoxe, polkagris, fyllhund, munfisk, tullsnok, morsgris, gunghäst.

BREFLÅDA

RED'S BREFLÅDA.

Gunvor. Vi kunna endast råda Eder att annonsera i Idun efter »29-årig ungarl.»

En bland de frågande. De tio frågorna komma att inflyta i den serie, som tar sin början i detta nummer, och bli sålunda i sin ordning besvarade.

Wilhelm Is: on. »Fängen» omöjlig att upptäcka.

Göran Blume. Antages för de smala spalterna.

EXP. BREFLÅDA.

»Mia», Saleboda. Annonsen kr. 4:20 och införes sedan beloppet insänds i postanvisning.

Till Iduns läsarinor!

För vår personal önskas några lådor lingen till rimligt pris, hvarför vi vore tacksamma för hänvisning till någon som vore i tillfälle att förse oss med den önskade varan.

vördsamt
IDUNS EXPEDITION.

Stockholms kvinnliga Schackklubb

sedvanliga höstsammanträde hölls å klubbens lokal, Grand Hotel Royal, torsdagen den 3 oktober. Bland annat tillkännagafs, att till den nu pågående föregåveturneringen, har skänkts af 2:ne unga damer, Astrid o. Maria Kinnman, som 2:dra pris, en vacker silverpokal. Som 1:sta pris i turneringen är uppställd, den af Grefvinnan v. Wilamowitz förut skänkta stora silverpokalen.

Klubben har äfven, som gifva fått

mottaga af Fru M. Kreuger, 2:ne mindre silverpokaler, som pris i kommande täflan i 3:de o. 4:de klassen.

Den sista torsdagen i okt. och nov. är anslagen till nöjesturnering (»blitz») då äfven andra schackintresserade äro inbjudna att deltaga.

Klubbens spelafnär äro fortfarande torsdagar, då äfven nybörjare äro välkomna och kunna personligen anmäla sig.

Roligt vore om bland damerna intresset för schack kunde än mera spridas så att äfven bland dem ett större antal finge erfara nöjet och nyttan af den tankeutveckling som ett allvarligt studium i schackspelet ovillkorligen skänker.

FRÅGOR

ENHVAR LÄSARE AF IDUN ÅGER rätt att i denna afdelning framställa förfrågningar rörande husliga eller andra angelägenheter till besvarande af läsekretsen. Dock förbehåller sig redaktionen oinskränkt befogenhet att uteläsa de frågor, hvilka anses sakna mera allmänt intresse. Hvarje publicerad fråga kommer att besvaras, och utbetalas för det bästa svaret, å någon af här nedan införda frågor, som insändas till redaktionen senast 4 dagar efter detta nummers dato ett pris af 10 kronor.

Nr 263. 1) Hvilket är bästa sättet att konservera vindruvor? Kan man torka dem, eller är det bättre med inkokning? 2) Hur kan man bereda sirap af sockerbetor för hushållsbruk.
Hulda.

Nr 264. Får lärarinna (fil. kand.), då nya löneregleringen träder i kraft, behålla sin plats som lärarinna vid statens samskola om hon gifter sig.
A. Å. Ö.

Nr 265. Tänker bygga en stuga på 3 rum och kök. Nedre våningen: 1 rum med matvrå och skjutdörrar mellan rummet och »vrån», kök med skafferi, förstuga och förstukvist. Öfre våningen 2 rum med skrubbar och garderober. Så möjligen jordväning med källare, tvättstuga och matbod och så vattenledning som är mycket lätt att få, endast en liten bit att draga den. Hvert skall ensam gammal dam vända sig för att kostnadsfritt eller åtminstone mycket billigt få ritning och kostnadsförslag på stugan?
Skånska i nordn.

Nr 266. Huru bereda blomstergödning själf och ej behöfva köpa den så dyrt hos blomsterhandlare och hvar få köpa ingredienserna och huru stor dosis i sänder får användas?
Skånska i nordn.

Nr 267. Bildad flicka, som nu genomgår trädgårdskurs »Apelryd». frågar hvart hon skall vända sig för vidare utbildning.
Viola.

Nr 268. Hvad skall man göra mot förföljelsemani? Kan det möjligen bero på att jag är klen och nervös? Så innerligt tacksam för svar till Förtviflad ung flicka.

Nr 269. Vet någon af Iduns många läsare om det finnes någon anstalt, (utom försörjningsinrättning) eller något hem som skulle vilja mottaga en 30 års manlig person. Han är »något efter sin tid» men fullt normal och arbetsför, med stor lust för trädgårdsarbete. Skulle vilja hafva honom på en plats där han kunde stanna för all framtid. Vore tacksam få veta priset för år. Tacksam för svar och råd äro
Bekymrade systrar.

Nr 270. Vill Ebon eller annan godhjärtad kvinna ge mig ett godt råd. Jag är gift sedan 9 år tillbaka, men något harmoniskt samlif har aldrig kommit till stånd mellan oss. Jag har ej kunnat erhålla min mans vänskap och förtroende — en annan kvinna har trängt sig mellan oss. Jag känner mig mycket ensam och olycklig och ville så gärna vara allt för min man, som jag dock innerligt håller af. Ingen god vän har jag som kan råda mig. Skilsmässa kan ej bli af Ensam 28-årig fru.

Nr 271. Finnes något medel att oskadiggöra och utrota sorkar som underminerat ett nybrutet potatisland och förstöra rötterna så att stånden vissna ner.

En fjortonårig odlare.
(Forts. efter Köksalmanackan.)

SMÅTTINGARNA

låta gärna borsta sina tänder med

STOMATOL TAND-CRÈME

på grund af den härliga, uppfriskande smaken.

Enligt läkares och tandläkares samstämmiga uttalanden förhindrar STOMATOL TAND-CRÈME tandröta och är

ABSOLUT OSKADLIGT

för barnens tänder och slemhinnor.

VINSEKVISER
STÖRSTA URVAL HOS

1/6 BRISING & FAGERSTRÖM
24 REGERINGSGATAN 24
STOCKHOLM

2 1/2 del. grädd, 10 gr. smör, 70 gr. socker, 25 gr. rivnen osöckrad choklad, 3 ägg.
Till formen: 1 1/2 del. socker (125 gr.), 1/2 del. vatten.
Beredning: Sockret lägges i en smord, något varm stekpanna, brynes lätt, hvarefter det kokande vattnet tillsättes och härmed beklädes en eldfast form. Mjölet utröres med 1 del. af vattnet, resten af vattnet jämte grädden och smöret kokas upp, afredningen, sockret och chokladen tillsättes och massan får under rörning ett godt uppkok. Massan upphälles, när mesta hettan afgått tillsätts äggulorna en i sänder och smeten röres, tills den är kall. Då nedskäras de till hårdt skum vispade äggvitorna. Massan hälls i den glaserade formen och puddingen gräddas i vattenbad i ugn omkr. 1 tim. Uppstjälpes och serveras varm om så önskas med vaniljsås.

Irländsk fårstufning (f. 6 pers.). 3/4 kg. fårbringa ell. bog, 2 lit. potatis, 4 medelstora rödlökar, 1 msk. salt, 1/4 tsk. hvitpeppar, 4 persiljestjälkar med rötter, 1 lagerblad, 1 kvist timjan, 8 del. vatten, 2 msk. hackad persilja.
Beredning: Köttet torkas med en duk, urvriden i hett vatten och skäres i små jämna bitar. Potatisen skalas och skäres i skivfor. Löken skalas och hackas groft. I en järnkastrull, som rymmer omkr. 2 1/2 lit., lägges köttet på botten och kring sidorna samt kryddas med salt och peppar. Öfvanpå köttet lägges potatisen och löken, så lägges allt hvarvis, med kryddor mellan hvarje hvarf. Persiljestjälkarna rensas, sköljas, inklappas i en duk och bindas tillsammans med lagerbladet och timjan; denna knippa lägges mitt i stufningen. Vattnet tillsättes, locket lägges på och anrättningen får koka i ugnen omkr. 1 1/2 tim. Den afsmakas, lägges upp på varm karott, beströs med persiljan och serveras mycket varm.

Potatisväfflor (f. 6 pers.). 4 hg. vvetemjöl, 8-9 del. mjölk eller grädd och vatten, 1 tsk. salt (5 gr.), 4 hg. kokt potatis, 1 1/2 tsk. jästpulver (4 1/2 gr.).
Till järnet: 30 gr. smör eller flottyr.
Beredning: Mjölet utröres med mjölken litet i sänder, saltet tillsättes och smeten får stå att svälla omkr. 2 tim. Potatisen borstas ren, kokas, skalas, pressas genom purépress, väges och får kallna. Vafveljärnet uppvärms så småningom på båda sidor och smörjes mycket väl. Strax innan väfflorna skola gräddas blandas smeten med potatisen och jästpulvret. Af smeten gräddas väfflor, som serveras mycket varma med sylt eller socker.

Vegetarisk rotpuré (f. 6 pers.). 2 morötter, 1 palsternacka, 1/2 kålröt, 1/2 selleri, 1 purjolök, 4 persiljestjälkar, 2 lit. vatten. 1/2 lit.

RECEPT:
Varm chokladpudding (f. 6 pers.). 50 gr. mjöl, 2 1/2 del. vatten,
ONSDAG. Frukost: Bröd; marmelad; rotsallad; kaffe eller te. Middag (vegetarisk): Makaronipudding med brynta kålrötter; nyponssoppa med eller utan grädd.
TORSDAG. Frukost: Bröd; marmelad; stekt sill med lök och potatis; kaffe eller te. Middag: Arter med fläsk eller med köttkorf; potatisväfflor.
FREDAG. Frukost: Bröd; marmelad; stufvad färsk strömming med potatis; kaffe eller te. Middag: Kokta köttbullar med stufvad vitkål; äppelsoppa.
LÖRDAG. Frukost: Bröd; marmelad; uppvärmda köttbullar med stekt potatis; kaffe eller te. Middag: Inkokt färsk sill i rulader med kokt majonnäs och potatis; hafresoppa.

Hejsan!
Storstädningen gick denna gång som en dans. Orsaken? frågar Ni. Svar: Jag använder A.-B. T. F. Nordstjernans putspulver: Silverputs, Metallputs, Zinkputs, Spisputs, Knivputs och Fönsterputs. Blif försäljare!

I alla väder är
Gahns Maniol
det bästa för huden.

KÖKSALMANACK
Redigerad af
ELISABETH ÖSTMAN-SUNDSTRAND
Inneh. af Elisabeth Ostmans Husmoderskurs i Stockholm.
FORSLAG TILL MATORDNING FÖR VECKAN 13-19 OKT. 1918.
SÖNDAG. Frukost: Bröd; smör; pannbiff med potatis; kaffe eller te. Middag: Vegetarisk grönsoppa; ugnstekt gädda med svampsås och potatis; varm chokladpudding.
MÅNDAG. Frukost: Bröd; marmelad; gratinerad fiskstufning (rester från söndag) med potatis; kaffe eller te. Middag: Irländsk fårstufning; stekta äpplen.
TISDAG. Frukost: Bröd; marmelad; potatisplättar med lingon; kaffe eller te. Middag: Rotpuré med rostadt bröd; kokt hvitling med persiljesås och potatis.

SKULTUNA
KOKKÄRL

A.-B. PHARMACIAS
PARAMINT
PASTILLER
FÖRORDAS AV LÄKARE
vid sjukdomar i munhåla och svalg.
Effektivt skydd mot smitta vid epidemier.
Flaskor om 50 st. Kr. 1:75.
SÄLJAS ÖVERALLT

M. Zadig's
Grädd Lanolin
Tjal.
För huden
den bästa
PARFUMERIE M. ZADIG
HOFLEVERANTÖR

Ingen gedigen bosättning utan
DUN TÄCKEN

Högsta komfort.
Idealet för all sängbeklädnad.
J. SVENSSON & BOURGHARDT
SPECIALFABRIK - VINSLÖV.
Katalog på begäran. Rikstel. 20 a 1121.

SINGER
HEMMETS SVAMSKIN

Bulljongsträdd "PIU" med ostsmör.
DEN BÄSTA VÄNNEN FÖR KÖKET

VOLTA
elektriska
resistrydnar med
packtas först i köperten
ELEKTRISKA AKTIEBOLAGET
VOLTA
ULVSUNDA PR. STOCKHOLM.
UTSTÄLLN. BIRGERJARLSG. 21

Det bör ej vara
damerna obekant
att man med Gooda Jästmjöl når det bästa resultatet vid småbak.
Säljes i burkar à 15, 25 och 50 öre.
Handelsaktiebolaget Sten Sjögren & Co

STEINWAY
Ensamagentur: Steinway & Sons
Lundholms pianomagasin
Jakobsbergsgatan 39, Stockholm.

HÄRMER HAVA VI ÄRAN MEDDELA, att vi betydligt utvidgat vårt första klass

BESTÄLLNINGSSKRÄDDERI
för Damer o. Backfisch som inflyttat i nylinredda, ljusa och eleganta lokaler i vårt affärshus Drottninggatan 74, 2 tr. (hiss). Vi rekommendera oss till utförande av såväl elegantare som enklare beställningar i Dräkter, Kappor, Pälsar och Klädningar. Våra förstklassiga tillskärare garanterar ett utmärkt och gediget arbete.

Paul U. Bergströms
Beställningskrädderiet
Drottninggat. 74, 2 tr. (hiss)

IGEN EN DJUP, VACKER OCH VA
FAXINPULVER
POLÉR- & PUTSPULVER
för KOPPAR, MESSING, TENN och BLECK
BARNÄNGENS TEKNISKA FABRIK
M.H. KONUNGENS HOFLEVERANTÖR
GRUNDAD 1868

"BRINABRA"
Många göra sig huvudbry över kostnaden av bränsle. Köp därför "Brinabra". —
Brikettpressen "Brinabra" varmed Ni kan framställa oöverträffad bränslersättning. —
Sparkaminen "Brinabra" som sprider värme och glädje i Edra hem. —
Sparkokaren "Brinabra" som överträffar alla andra kokapparater. —
Begär prospekt. — Levereras direkt eller genom Järnhandlare.

FRANK MALMBERG
Brunkebergstorg 14
STOCKHOLM
RIKS 88 60 A.I.L.M. 84 06

Alla goda ting äro tre:

- 1) Hemmets vävbok av Elisabet Wärn-Bugge. 4:de uppl. 200 ill. Hft 2 kr., klb 3 50.
- 2) Handledning i dekorativ söm av Svea Olsson. Rikt ill. Hft 2 kr., klb 3 25.
- 3) Blomsterodling i hemmet av Hanna Kamke. Rikt ill. 2:a uppl. Hft. 2.25, klb. 3.75. I bokh. Lindblads Förlag, Uppsala.

I VARJE SVENSKT HEM
bör finnas en svensk,
solid, lättgående
och beprövad

Gusqvarna

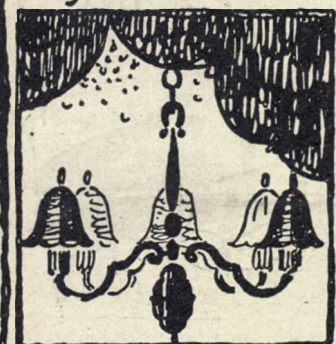
Symaskin

Levnadstolkningar

utarbetas af erkänt skicklig astrolog. Uppgif födelsedag och år, födelseort, namn och fullständig adress, samt bifoga 30 öre i frimärken. Åberopa denna tidning.

Astrolog Wilh. Leidner
Strömgatan 10, Kalmar.

BELYSNINGARMATUR

HERMAN BERGMANS
KONSTGJUTERI A.B.
KUNGSGAT. 2
(INVID STUREPLAN)

Extra-förtjänsterna

fyll julen!
ha börjat!

Prover ur Julstämning och ur våra 13 andra jultidningar ha nämligen nu utkommit. Endast på några kvällar kan vem som helst förtjäna flera hundra kr. till jul.

Enbart i premier
utdelas vi i år till våra agenter

25000 kronor.

Gratis — utan ett öres kostnad sålunda — erhålles prov.

Insänd blott nedanstående kupong till
Ähln & Åkerlunds Förlags A.-B.

Gratisrekvisition N:o 22 B

Sänd mig gratis provblad och agentvillkor för Julstämning och Edra övriga jultidningar.

Numn .....
Bostad .....
Postadress .....

grädde, 2 msk. mjöl (20 gr.), salt, socker (cayenne), 5 gr. smör.
Beredning: Rötterna ansas på vanligt sätt och skäras i bitar. Purjolöken rensas, sköljes, skäres i skifvor; persiljan rensas, sköljes och bindes ihop. Alltsammans sättes på att koka i vattnet och mjölken. Då rötterna äro fullkomligt mjuka, passeras de. Mjölket utrores med 1/2 del vatten och härmed afredes den passerade soppan, som därefter får koka omkr. 5 min. Puren afsmakas med kryddorna och det kalla smöret. Serveras mycket varm, om så önskas, med rostadt eller stekt bröd.

FRÅGOR. (Forts. fr. sid. 660.)

N:r 272. Råd en fattig sjuk flicka, som blifvit svårt nervös och detta utan någon vederlig anledning. Har lätt plats på kontor, inga sorger, sjukdomar eller motgångar har jag haft. Läkare och badorter har jag genom andras hjälp besökt och endast blifvit sämre. Är rädd för att vara ensam, känner mig ängslig, rädd och otrygg. Lider af buller och ljud, men lider också af allt för lugnt. Finns något nervsjukhem till skapligt pris eller något privat hem dit jag kunde få komma en månad.

KARL H. NYMAN
Specialaffär för
DAMUTSTYRSLAR
17 HAMNGATAN
43 DROTTNINGGATAN
STOCKHOLM

Kanske Serafimern i Stockholm tar emot nervsjuka. Oerhördt tacksam, för ett råd är Fattig sjuk.

N:r 273. Vore tacksam om någon af Iduns läsarinor kunde upplysa om huru äpple-cider beredes.

Årsprenumerant.

N:r 274. Hur konserveras mjölk och grädd? Hvar kan man få köpa mjöl beredt af islandslaf? Har en kall 4-rumslägenhet, bräsar förslå ej. Hvilken sorts kamin är lämpligast? Bränsle ved? B. R.

N:r 275. Vill någon af Iduns läsare godhetsfullt gifva mig upplysning om fordringarna för att blifva barnavårdsinspektris, arbetsförhållande, lön m. m.? Då jag är utexaminerad sköterska, undrar jag om vidare utbildning fordras, och i så fall huru lång tid som kan därtill beräknas, samt ungefärliga kostnader. Mycket tacksam för svar är
»Korsare».

N:r 276. Vi äro 2 systrar som ämna oss ut och studera. Alder 19 och 20 år. Jag som är äldst har endast genomgått folkskola — men läst litet språk privat. Min syster har genomgått 5 klasser i läroverk och ämnar nu fortsätta till studenten. Jag skulle gärna vilja studera till gymnastikdirektör eller folkskollärarinna. 1) Men kan jag med en-

Olycksfall- och sjuk-
Skadestånds-
Automobil-
Motorcykel-
Glas- o. Vattenskade-
försäkring.
Försäkrings A.-B. NORAN, Göteborg.

dast folkskola som förkunskaper vinna inträde vid något gymnastikinstitut eller seminarium? 2) Hvilket kostar mest att studera till antingen gymnastikdirektör eller folkskollärarinna? 3) Hvilket är lättast och hvilket är mest idé med? 4) I hvilken stad finnes sådana skolor så vi kan få vara på samma plats? 5) Hvilken stad är bäst?

Två villrådiga systrar.

(Forts.)

Vill ni ha blommor under vintern?

Förse Eder då hos oss!

- Postpaket, A. 20 stora Hyacinter olika färger ..... Kr. 4:—
  - Postpaket, B. 50 vackra Tulpaner olika färger ..... Kr. 3:25
  - Postpaket, E. 50 Pingst- och Påskliljor ..... Kr. 4:50
  - Postpaket, F. 100 Krokus, 25 Snödroppar, 25 vintergäckar ..... Kr. 4:50
  - Reklampaket. Packas intill 5 kg. ca 10 å 20 lökar af 15 olika sorters blomsterlökar ..... Kr. 7:50
- All afsändning sker pr post som postförskott. Utförlig beskrifning och ill. priskurant på begäran.

Blomsterlök-Importen,
GÖTEBORG 1.

Uti SPARKOKARE

är brännort det förmånligaste bränstet, hvarför vi uppmana enhver, som är innehafvare af en dylik apparat, att från oss rekvirera en hektoliter som prof, då därigenom erhålles det mest idealiska bränsle såväl i fråga om prisbillighet som bekvämlighet.

Brännort lämpar sig dessutom till spisar, galler och insatser i kakelugnar, äfvensom till olika kaminer, såsom Mikado, Viking m. fl. samt värmeledningspannor o. dyl.

Förse Eder därför genast med **prima maskinpressad brännort** från **Olaus Olssons kolimport aktiebolag**. Telefoner: Namnanrop »Olaus Olssons».

Jubileums-Praktupplaga av

ILLUSTRERAD

FAMILJE-BIBEL

DENNA den vackrast utstyrda FAMILJE-BIBEL, som utgivits på svenskt språk, utkommer med anledning av det timade Reformationsjubileet och de stundande 400-åriga minnesdagarna för den svenska kyrkan i en ny av H. M. Konungen auktoriserad översättningsupplaga med över **1,300 större och mindre illustrationer.**

Värdet ökas ytterligare av de bilagor som medfölja såsom:

226 helsidesbilder efter G. Dorés världsberömda originalteckningar.

46 he'sidesplanscher i konstnärliga tonfärgstryck av världens främsta mästares religiösa konst, uteslutande berörande ämnen ur Gamla Testamentet.

24 helsidesplanscher efter C. Blochs berömda bildgalleri till Nya Testamentet, reproducerade i konstnärliga tonfärgstryck.

10 helsidesbilder till Herrens bön i tonfärgstryck efter raderingar av Lorenz Frölich.

12 helsidor familje-Krönika, illustr. av C. Bloch, med dekorativa ramar i tonfärgstryck.

10 Guds Bud tryckta i dekorativa ramar i flera färger.

ILLUSTRERAD FAMILJE-BIBEL utkommer i stort praktformat med stora, vackra och tydliga stilar i cirka 100 häften till det under nuv. förhållanden billiga priset av **pr häfte 50 öre** pr häfte.

Varje häfte innehåller 2 rikt illustr. ark och 1 konstbilaga.

Återförsäljare antagas på alla platser m. god provision. Skriv genas och begär prospekt.

Subskription mottagas i samtliga rikets boklädor, hos våra enskilda kommissionärer samt hos

Fröleen & Comp.,
Vallingatan 11, Stockholm.

**Deutlicher
Hilf
dem Vaterland
die Waffen schmieden!**

**Reichne
die 9te
Kriegs-
Anleihe!**

LEDIGA PLATSER

EN BILDAD, BARNKÄR FLICKA — gärna tyska sökes att biträda i vården af fyra barn 5—9 år gamla. Kunnighet i sömnad fordras. Betyg, rek. o. löneanspråk sändes till Fru Widell, Höga, Ljusdal.

HUSHÅLLSVAN, sykkunnig, bättre (helst elementarbildad) flicka, hurtig och glad, önskas att tillsammans med husmor sköta ett hem. God lön. Svar helst med foto till »Skolhushåll», Iduns exp. f. v. b.

SJUKSKÖTERSKA, duglig och med god karaktär, helst på Herren troende får fast plats å mindre sjukhem för nerv- och lugna sinnessjuka. Den som är huslig och något musikalisk har företräde. Svar märkt »Treflig sjuksköterska», Box 41, Järfva.

SJUKSKÖTERSKA önskas till nyinrättad arbetsanstalt med ett 30-tal unga kvinnor. Sökande bör vara musikalisk samt villig öfva tillsyn öfver tvätt och städning. Vid anstalten äro dessutom anställda 1 skolköks- och 1 trädgårdslärling. Tillträde omedelbart. Sv. med foto o. rek. till Fröken E. Nyström, Asmundtorp.

BARNFRÖKEN, bildad, barnkär, anspråkslös får plats på landegendom omkr. d. 1 nov. Helst något kunnig i sömnad och lättare hushållsgöröml. Musikalisk har företräde. Svar med betygsafskrifter, åldersuppgett, foto och lönepret. till »Duglig och pålitlig barnfröken», under adr. S. Gumaelii Annonbyrå, Stockholm f. v. b.

TREFLIG FLICKA, van vid barn, får plats till egendom att sköta 3 st. småttingar. Sänd rek. o. foto för vidare underhandl. till Palmquist C:o, 17 Malmiskindsgatan, Stockholm.

Snäll och pålitlig barnsköterska, som är villig sköta 3 små barn får plats nu eller senare. Sykkunnig företräde. Sv. jämte rek. o. lönepret. till »Verkligt barnkär», Jönköping p. r.

Enkel, bättre o. barnkär flicka, kunnig i matlagning och bakning erhåller plats i fin familj, 3 personers hushåll i omedelbar närhet af Stockholm, att tillsammans med intresserad husmoder sköta hushållet. Svar med betygsafskrifter och rekommendationer till »Familjemedlem», under adress S. Gumaelii Annonbyrå, Stockholm f. v. b.

Hushållsfröken

el. hushållerska, frisk, energ., skickl., i matl. o. alla husl. görom., erh. pl. i represent., liten fam., på bruk i Småland. Svar m. foto, betygsafskr., lön o. åldersupp. sändes till »God plats», Lönneberga p. r.

23-års flicka af god familj,

som genomgått hushållsskola, musikalisk o. husligt intresserad önskar plats nu genast eller framdeles som husmoders hjälp o. sällskap. Lön önskvärd. Svar tacksamt omgående till »Familjemedlem», Sala Allehanda, Sala f. v. b.

Bildad, anspråkslös flicka,

ej för ung, kunnig i sömnad och husliga göromål, ordningsfull och arbetsam, gärna musikalisk, erhåller plats som husmoders hjälp i godt hem i vestkuststad. Eget rum. Jungfru finnes. Svar till »Disponentfru», S. Gumaelii Annonbyrå, Göteborg f. v. b.

Husföreståndarinna

sökes, utpräglat ordningssinne, hemma i allt inom ett hem förekommande göromål samt kunnig i konservering erfordras. Jungfru finnes. Svar till »Goda rekommendationer», O. P:n's exp.

En bildad flicka,

barnkär och något sykkunnig erhåller genast plats på mindre herrgård i Södermanland såsom barnfröken och husmors hjälp. Svar med betygsafskrifter, foto och lönepretentioner till Alsta Gärd, Gnesta.

Kokerska,

kompetent att på egen hand förestå matlagningen för c:a 60 personer å Agrenska konvalescenthemmet för barn å Amundön, erhåller plats den 1 nov. Lönen (jämte dyrtidstillägg) utgår f. n. med 612 kronor.

Bestyrkta betygsafskrifter inlämnas helst personligen till föreståndarinnan å Gö eborz's barnsjukhus k. 12—2.

Kungörelse.

I afvaktan på tillsättandet af den enligt den nya aflöningsstaten inrättade **KASSÖRSKEBEFATTNINGEN** vid Vadstena hospital och asyl kommer intill årets slut att nu genast tillsättas ett kvinnligt extra biträde å systlomsankontoret.

Sökande skall hafva aflagt minst realskolexamen eller ock afgångsexamen från statens normalskola för flickor i Stockholm eller med denna i fråga om kompetensvärdet af afgångsbetyg jämnställd skola, samt dessutom hafva genomgått minst en ettårig kurs vid handelsskola eller ock på annat sätt förvärfvat motsvarande utbildning.

Lönen till extra biträdet utgår med 150 kronor pr månad jämte möblerad bostad med bränsle och lyse samt fri tvätt. För kassörskan är samma aflöning bestämmd men tillkommer henne dessutom det krigstidstillägg, som riksdagen kan komma att bestämma. Närmare upplysningar lämnas af Systlomanen.

Af vederbörliga betyg åtföljda ansökningar inlämnas senast den 14 dennes till Kungl. Direktionen för Vadstena hospital och asyl.

Skrifbiträdesplatsen

vid Sätters hospital är till ansökan ledig för kvinnlig befattningshafvare. Förmåner: 65 kr. pr månad, bostad, köst jämte flera smärre naturaförmåner.

Jämlikt Kungl. Bref den 28 juni 1918 finnes en nyinrättad ordinarie kassörskobefattning vid hospitalet fr. o. m. den 1 nästkommande januari. Reflekterande bör därför för att vara kompetent att framdeles söka ifrågasvarande kassörskobefattning hafva aflagt realskolexamen eller afgångsexamen från Statens normalskola för flickor eller med denna jämnställd skola samt dessutom hafva genomgått minst ettårig kurs vid handelsskola eller ock på annat sätt förvärfvat motsvarande utbildning (genom kontorspraktik el. dyl.). Förmåner i enlighet med af Kungl. Majt och riksdagen fastställt stat: Kontant begynnelselön kronor 1,850.— och s. utlön kronor 2,250.—; bostad med möbler och sängkläder, tvätt m. m. jämte till statens befattningshafvare utgående krigstidstillägg. I a klass köst erhålles till mycket förmånligt pris. En månads semester årligen. Rätt till pension. Kassörskobefattningen tillsättes genom konstitutiorial af Kungl. Medicinalstyrelsen. Närmare upplysningar lämnas af Systlomanen, Hospitalet, Säter. Ansökan til skrifbiträdesplatsen, åtföljd af betygsafskrifter torde före den 15 oktober ingifvas till Kungl. Direktionen för Sätters hospital, Säter.

Förordnande att till innevarande års slut uppehålla en befattning som

extra skrifbiträde

vid Piteå hospital och asyl kungöres härmed ledigt för kvinnlig sökande. Löneförmånerna utgöras af 150 kr. per månad jämte bostad och tvätt. Sökande bör hafva aflagt realskolexamen eller ock afgångsexamen från Statens Normalskola för flickor i Stockholm eller med denna ifråga om kompetensvärdet af afgångsbetyg jämnställd skola samt hafva genomgått en ettårig kurs i Handelsskola eller på annat sätt förvärfvat motsvarande utbildning för att äga stadgad kompetens att söka den i ny aflöningsstat fr. o. m. år 1919 uppförda kassörskobefattningen vid Hospitalet med hvilken följer en begynnelselön af 1,850.— kr. per år med för statstjänstemän fastställt krigstidstillägg jämte naturaförmåner bestående af bostad med möbler och sängkläder, bränsle, lyse och tvätt. Kost kan tillhandahållas å anstalten till fördelaktigt pris. Ansökningshandlingar ingifvas till systlomanen senast den 18 innevarande oktober. Piteå hospital den 3 oktober 1918.

PLATSSÖKANDE

SMASKOLLÄRARINNA önskar under kommande ferier omkr. 1 dec.—1 febr. plats i familj, helst på landet för att mot fritt vivre få deltaga i husliga göromål, hufvudsakligast matlagning. Kan äfven läsa med ett eller ett par små barn. Svar till »H. S. 1890», Annonkontoret Svea, Norrköping.

I dessa dyra tider

önska många damer förskaffa sig inkomster. Tillfälle härtil erbjudes genom arbete för Skandinaviska Lifförsäkringsaktiebolaget i Örebro, det enda liförsäkringsbolag, som invalt någon dam i sin styrelse.

Lifrantor & pensioner. Kapitalförsäkringar. Lifförsäkringar.

De som önska agentur behagade tillskrifva:

Skandinaviska Lifförsäkringsaktiebolaget, ÖREBRO.

PRAKTISERAD SJUKSKÖTERSKA söker plats som föreståndarinna på barnhem eller ålderdomshem. Svar till »Fina referenser 35 år», Iduns exp.

19-ÅRIG BILDAD NORRLÄNSKA, som förut innehåft plats som barnfröken önskar plats som sådan, eller ock som sällskap och hjälp nu eller 1 november. Goda rek. kunna företes. Svar till »Duglig», Piteå f. v. b.

PLATS ÖNSKAS af småländska i familj eller hos ensamstående herre eller dam. Har genomgått 1-årig sjukvårdskurs, van vid husliga sysslor och något kunnig i sömnad. Svar till »26 år», Iduns exp. f. v. b.

UNG FLICKA söker plats till 15 nov. som hjälp och sällskap, där jungfru finnes. Kunnig i handarbete, husliga göromål och något sömnad. Enkel och anspråkslös. Svar till Ester Johanson, Skällebred, Ljungskile.

BÄTTRE LANDTRUKAREDOTTER önskar plats i familj, gärna där hon kan få hjälpa till med skrifgöromål. Är kunnig i alla husliga sysslor, äfven något sömnad. Svar till »21 år», Iduns exp. f. v. b.

FÖRLOFVAD FLICKA önskar plats som husmoders hjälp i familj där jungfru finnes. Är kunnig i sömnad, finare handarbete och matlagning. Svar till »Familjemedlem 25 år», Iduns exp.

UNG, ENKEL FLICKA med bra realskolebetyg önskar plats i godt hem som husmoders hjälp och sällskap eller att läsa med småbarn. Önskar anses som familjemedlem. Sv. till »H. M. Hösten 1918», Iduns exp. f. v. b.

BÄTTRE FLICKA önskar plats till medio af oktober. Är van vid husliga göromål, samt sömnad och handarbeten. Svar till »Pålitlig», Marstrand p. r.

20-ÅRIG SMÅLÄNSKA önskar mot fritt vivre plats som husmors hjälp och sällskap. Helst i södra Sverige. Genomgått kurs i sjuk- o. barnvård. Tacksam för svar till »1 Nov.», Iduns exp.

21-ÅRIG, BILDAD FLICKA önskar komma i godt hem att under duktigt husmoders ledning lära allt som hör till ett bättre hems skötande. Kunnig i finare handarbeten och enkel kläd-sömnad. Ref. finnas. Fritt vivre el. någon lön. Tacksam för svar under sign. »Pålitlig—Familjemedlem», Nässjö p. r.

ELEMENTARBILDAD, något musikalisk flicka, som genomgått hushållsskola, kunnig i handarbeten, något porslinsmålning önskar plats i liten familj eller å större herrgård. Svar till »Elmo», Iduns exp. f. v. b.

BÄTTRE FLICKA önskar plats att som familjemedlem gå husmoder tillhanda. Svar till »Maebel 19 år», Iduns exp. f. v. b.

UNG, bättre flicka, omkring 19 år gammal, söker plats i bättre familj, att undervisa mindre barn i vanliga skolämnen och pianospelning, samt att gå frun tillhanda. Har afgångsbetyg från 8-klassigt läroverk och är kunnig i porslinsmålning, handarbeten, stenografi och maskinskrifning. Benägna svar till »Vera 19», Iduns exp. f. v. b.

För 16-års elementarbildad frisk och stark flicka

van att deltaga i alla husliga sysslor sökes plats i godt hem på landet mot fritt vivre. Familjemedlem. Ref. kunna lämnas. Svar till »Barnkär», Annonkontoret Svea, Norrköping.

Avdelning för barnsköterskor förmedlar anställningar för kortare eller längre tid åt examinerade och väl meriterade barnsköterskor. Ad. r.: Regeringsg. 107. Exped.-tid: Kl. 9—4 (dag före helgd. 9—2). Riks- och Allm. tel. 40 47. Kostnadsfri förmedling.

Sjukvårdsintresserad flicka

önsk. plats å läkaremottagn. el. lasarett. Svar till »24 år», Köping p. r.

Trädgårdsarbete

önskas af kompetent person i och för vidare utbildning till trädgårdsmästare. Hedmans Pensionat, Hålland.

INACKORDERINGAR

FROKEN SALLY EKSANDH mottager i sitt hem i Växjö villakvarter (nära skog och sjö) ett begränsadt antal betalande gäster, som sätta värde på stillhet och näraste kost i ett godt hem. Pris 7 å 8 kronor pr dag. Adress: Växjö.

Allvarlig och stilla dam

eller bildad flicka (helst två goda vänner eller mor och barn) som är konvalescent eller eljest i behof af skogsluft och landmat (tillgång på smör och mjök finnes) erhåller inackordering tiden 10 okt.—10 dec. för 100 kr. + 20 helinackordering. Svar till fr. Andersson, Julita. (Sörmland.)

Overland
TRADE MARK REG.

Välj en Overland!

Bland Overlands många olika typer finnes det alltid en som specielt lämpar sig för Eder.

Orsaken till Overlandautomobilernas popularitet är fem karaktäristiska fördelar: Elegant utseende, god prestationsförmåga, komfort, hållbarhet och lågt pris. Här är den berömda modellen 90; lätt nog för att vara »rörlig», men ändå tung nog att hålla vägen, kraftig, behaglig att åka i.

Undersök genast denna modell 90. Sedan kommer Ni liksom hundratusentals andra — att bestämma Eder för en Overland.

Ensamförsäljare för Sverige:

RICH. BJÖRKMANS MOTOR A.-B.
STUREGATAN 36 —STOCKHOLM.

WILLYS-OVERLAND, Inc.
Toledo, Ohio, U. S. A. 1762.

Utmärkta organ

för annonsering i landsorten:

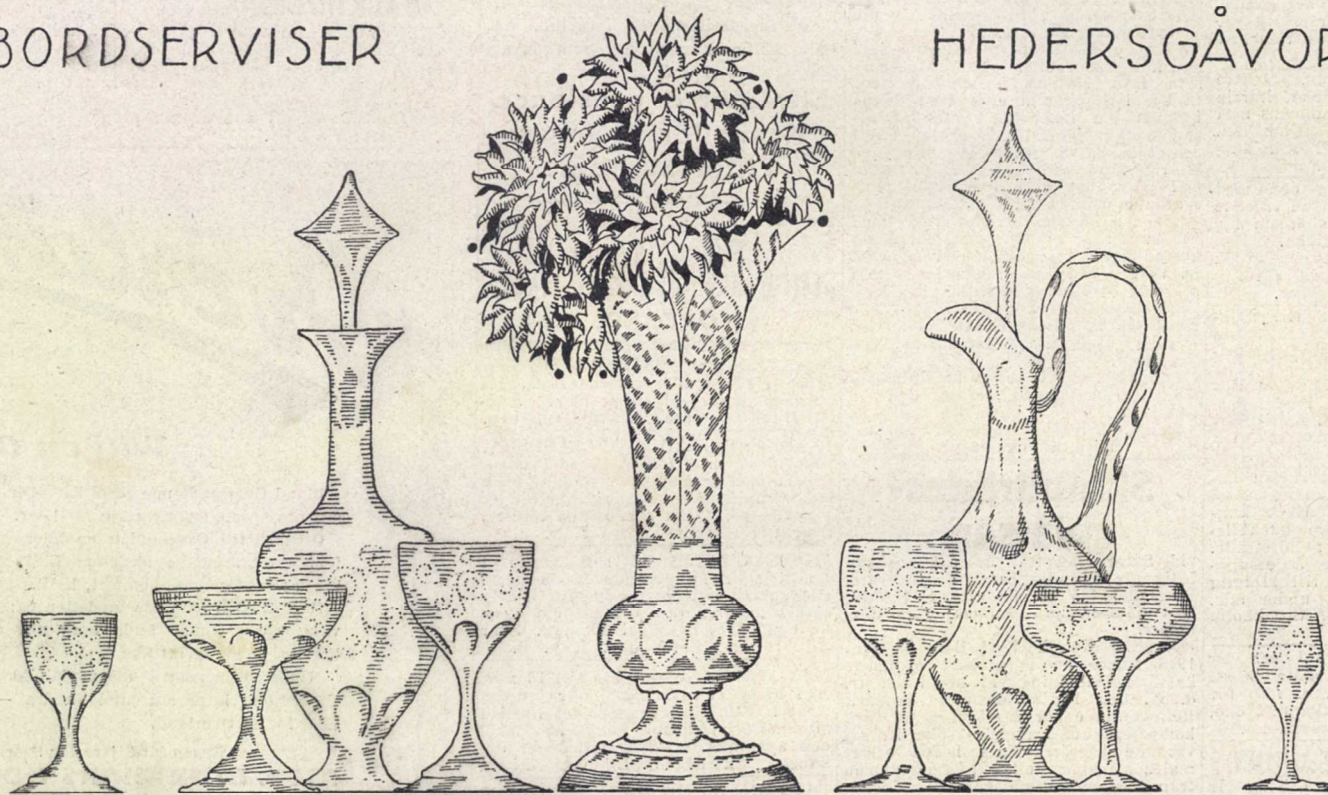
- Arvika:** Arvika Tidning.
- Avesta:** Avesta Posten.
- Borlänge:** Borlänge Tidning.
- Borås:** Borås Tidning.
- Eksjö:** Eksjö-Tidningen.
- Engelholm:** Engelholms Tidning.
- Eskilstuna:** Eskilstuna-Kuriren.
- Falun:** Falu-Kuriren.
- Gefle:** Gefle-Posten.
- Halmstad:** Hallandsposten.
- Hedemora:** Södra Dalarnes Tidning.
- Hälsingborg:** Helsingborgs Dagblad.
- Härnösand:** Härnösands-Posten.
- Höganäs:** Höganäs Tidning.
- Jönköping:** Smålands Allehanda.
- Kalmar:** Barometern.
- Karlskrona:** Karlskrona-Tidningen.
- Karlstad:** Karlstads-Tidningen.
- Katrineholm:** Katrineholms-Kuriren.
- Kristinehamn:** Ansgarii-Posten.
- Landskrona:** Landskrona-Posten.
- Linköping:** Östgöten.
- Ludvika:** Ludvika Tidning.
- Luleå:** Norrbottens-Kuriren.
- Malmö:** Skånska Aftonbladet.
- Mariestad:** Tidning för Skaraborgs län.
- Mora:** Mora Tidning.
- Norrköping:** Norrköpings Tidningar.
- Nyköping:** Södermanlands Nyheter.
- Nässjö:** Nässjö-Tidningen.
- Oskarshamn:** Oskarshamns-Posten.
- Sköfde:** Skaraborgs Läns Annonblad.
- Sundsvall:** Sundsvalls-Posten.
- Säter:** Sätters Tidning.
- Trelleborg:** Trelleborgs Allehanda.
- Uddevalla:** Bohuslänningen.
- Umeå:** Västerbottens-Kuriren.
- Visby:** Gotlänningen.
- Västerås:** Vestmanlands Läns Tidning.
- Växjö:** Smålands-Posten.
- Ystad:** Södra Skåne.
- Örebro:** Örebro Dagblad.
- Örnsköldsvik:** Örnsköldsviks-Posten.
- Östersund:** Jämtlands-Posten.

LYSNINGS PRESENTER

BORDSERVISER

HEDERSGÅVOR

DE SVENSKA KRISTALLGLASBRUKENS
FÖRSÄLJNINGSMAGASIN
20. BIRGER JARLSGAT. 5. REGERINGSGAT.

291

Professor PATRIK HAGLUND
Gymnastisk-Ortopedisk-Kirurgiska Privatkliniken.
R. T. 7025. Stureg. 62, Stockholm. S. T. 6301.
För behandling af stödj- och rörelseorganens skador, sjukdomar, defo rmiteter och funktionsrubningar.

D:r A. KARSTEN
Medicinskt Elektricitets-,
Ljus- och Röntgeninstitut
Kungsgatan 60, STOCKHOLM.
Behandling af
reumatiska åkommor

Doktor J. Arvedsons kurs
i Sjukgymnastik, Massage
och Pedagogisk Gymnastik
medför enligt kungl. maj:ts medgifvande samma komp. och rättigheter som en kurs vid Gymnastiska Centralinstituttet.
Kursen 2-årig börjar den 15 sept.
Prospekt på begäran gen. D: r J. Arvedson, adr. Odengat. 1, Stockholm.

Gymnastikdirektörsexamen
afsläggas efter 2-årig kurs af kvinnliga elever vid

Sydsvenska Gymnastik-Institutet.
Ny kurs börjar i sept.
Prosp. Major J. G. Thulin, LUND.

**GÖTEBORGS
GYMNASTISKA INSTITUT**
Grundat 1911.
Förmånligaste utbildningskurs för manlig och kvinnlig ungdom i Massage och Sjukgymnastik, Zandergymnastik,
Elektrotterapi,
Värmebehandling m. m.

Begränsat antal deltagare, gedigen utbildning — främsta lärarekrafter — stora, hygieniska lokaler. (Efter utvidningen 1917 medverka 12 lärare; hvaraf flertalet läkare-specialister.)
Elektroterapi. Frekvens ca 500 patienter årligen.
Begär illustrerat prospekt!

Doktor A. Kjellbergs
Kurs i massage och sjukgymnastik
Begär prospekt!
Holländaregatan 3, Stockholm.

Stor pianistisk färdighet

uppnås fortast genom rationell utbildning af muskler och öga.
Vår metod bibringar samtliga muskler, som tagas i bruk vid pianospelning, högsta möjliga prestationsförmåga. Genom speciella pianoöfningar höjes notläsningsförmågan, och åstadkommes absolut bekantskap med klaviaturen. Metoden lämpar sig för pianister på alla stadier, och möjliggör utomordentligt snabba framsteg i såväl teknik och fingerfärdighet som förmåga att spela från bladet. Dess tillämpning fordrar ringa tid. Öfverspelning reduceras till ett minimum.
En pianist skriver: — »Eder metod sätter hvarje musikalisk person i stånd att på kort tid taga ett jättesteg mot målet: en pianovirtuos' skicklighet.»
Prospekt med fullständiga upplysningar sändes gratis! Tillskrif med återopande af denna tidning

FORTEINSTITUTET, Göteborg.

Fröknarne Kugelbergs

Konvalescenthem för Barn,

OLOFSFORS, Dala-Husby.

Referenser: Doktor Erik von Bahr, Uppsala. Prospekt sändes på begäran. Postadress: Olofsfors pr Dala-Husby. Rt. Dala-Husby 8.

Karin och Ulla Kugelberg.

Kvinnliga Gymnastik Sällskapets

öfningar å Kongl. Gymn. Centralinstituttet (Hamngatan 19).
Måndags- och Torsdags-afdelningen börjar Måndagen den 7 okt. 8,15—9 e. m. Ledarinna Fröken Dagmar Torslow.
Anmälningar mottagas å nämnda tider och dagar. Till mindre be- medlade utlänar Sällskapet kostnadsfritt gymnastikdräkter.
Terminsafgift 2:—.
STYRELSEN.

Tandläkare

Fanny Steenhoff-Noréen

Odengatan 84, 1 tr.
Mottagning 3—4 och efter överens- kommelse.
Telefoner t. v. Riks 146 38. Allm. 283 42.

Misspyrdande hårväxt,
värtor, födelsemärken, aflägsnas för alltid medelst elektrolysebehandling.
Rådfråga läkare ang. metodens tillförlitl. K. Mårtensson, Birger Jarlsгатan 58. Mottagn. 10—3. Riks Öst. 19 56. Allm. 96 06.

D:r Elin Beckmans Hettluftsinstitut

Barnhusgatan 12.
R. T. 105 52. A. T. Br. 45 52.
Rådfrågningstid hvard. 1/2 3—4.
Behandling medelst hettluft,
DIATHERMIE massage o. gymnastik af kronisk reumatism o. gikt, neuralgier, frostsador (obs. äfven ansiktet) och börjande ålderdomsbrand.

Pormaskar

och svarta punkter försvinna fullständigt om man använder Eau Détersive. Pris kr. 11:50 + porto. Franska Parfyummagasinet, Hofleverantör, 21 Drottninggatan, Stockholm.

För hösten!

Dräkt- & bluspašen
"ALTIFIN"
(patent)

för skydd mot mal och damm.
Säljes i hvarje välsorterad affär samt i parti hos

JOHN BLOMBERG & Co A.-B.
STOCKHOLM.

TELEFONBR: RIKS 5113, ALLM. 12 01 & 12 02.

VÄRMLANDS ÄLDSTA OCH
ENDA DAGLIGA TIDNING är
NYA
WERMLANDS-TIDNINGEN
GRUNDL. 1850 KARLSTAD

Köp i tide!
30 el. krigsmärken kr. 1,—
50 " " " 3,—
150 " " " 20,—
100 tyska kolonim. " 20,—
(dessam. stiga enormt).
Kont. grädda. Alla m. köpas.
500 alla olika 4.00, 1000-10, 2000-30 kr.
ISLAND
Frimärksbörsen.
KÖPENHAMN. KLOSTERSTRÄDE 9

FLÄTOR förfärdigas af Edert afkammade hår, för endast 6 kr. pr st.
Förstklassigt arbete garanteras
A. Johansson, Bonäs, Mora.

Underlivslidande

och dylikt undgås bäst genom bruk af lifmoderspruta. Pris 15, 19, 23 kr., med båda rören 20, 25, 30 kr. Lämpligaste lösning är Noliberpulver 5 kr. pr ask. Lifmoderspeglar 5 och 15 kr. Prislista mot 12 öre porto.

CARL G. SCHRÖDER,
Möllevångsgatan 53 b, Malmö.

Lyckade bakverk
åstadkommas lättast med

Nornans Jästpulver

Konsten att vara huslig

Ingeborg Möllers praktiska och intressanta bok, behandlar allt vad som hör till hemmets skötande och vård. En präktig uppslagsbok. Häft. 4.50, klotb. 6.50. I bokh. Lindblads Förlag, Uppsala.

Crème Ideale

förlämnar ansiktshuden ungdomlig och smidig samt röda händer vita. 3.50

ÄMNAR BLI SMÅBRUKARE, men var kan jag lämpligen utbildta mig därtill? Hvilka skolor, utom Rimfors, Bro och Kumla, finnas? Kanse någon privatperson tar emot sådana elever? Tacksam för goda råd är »Elsie», Iduns exp., Stockholm.

En bok med kolossal efterfrågan. Konsten att uppträda.

Innehåll: Hvad en modern människa måste veta. Hur man blir en angenäm sällskapsmänniska. Hur man med framgång uppträder i herr- och damsällskap. Huru blyghet, försagdhet o. dyl. bortarbetas. Pris kr. 2:50 mot postförskott eller frimärken från Bokkompaniet, postfack 282, Stockholm 1.

AKTIEBOLAGET
**SKÅNSKA
HANDELSBANKEN**
STOCKHOLMSKONTOR
ARSENALSG. 9
FILIALER:
SÖDERHALMSTORIG 8
STUREGATAN 32

EGNA FONDER:
35,000,000

Idun utgifves denna vecka i A och B.